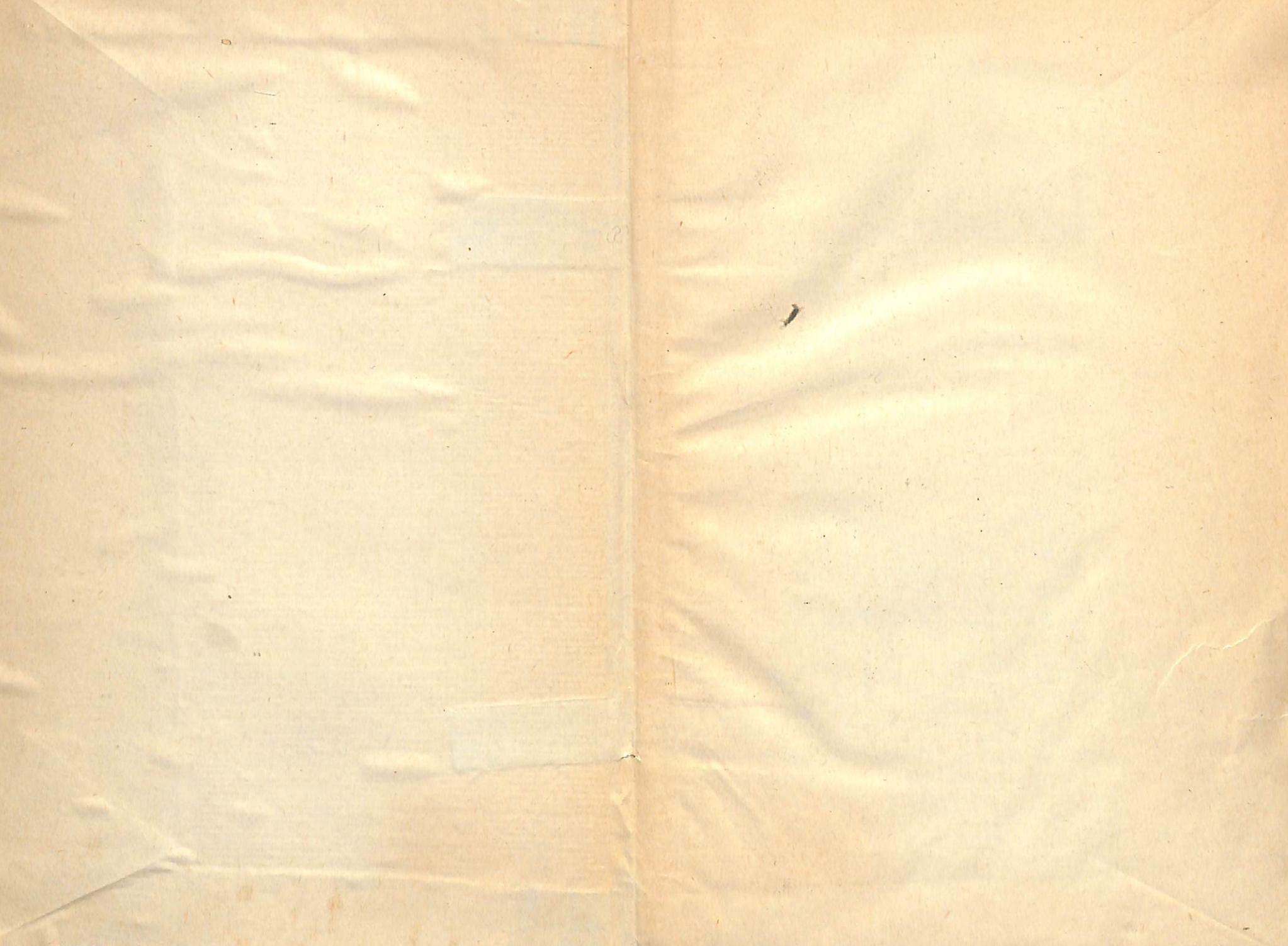

338.98

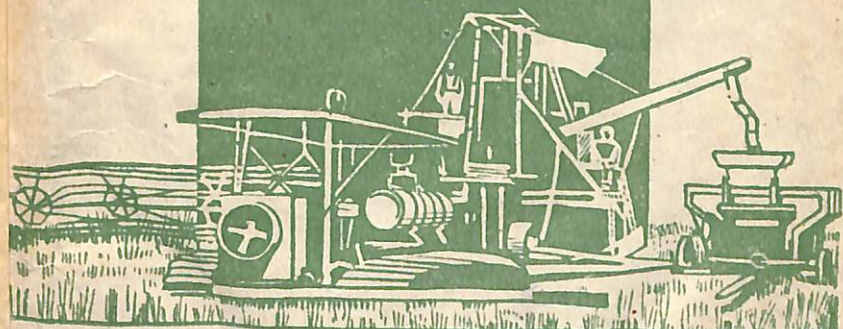
2-64

Ձև N 63

06 APR 2010

**ԻՆՁ ՈԳՈՒՏՆԵՐ Ե
ՏԱԼԻՍ ՑԱՆՔՍԵՐԻ
ԿՈՆՏՐԱԿՏԱՑԻԱՆ**

ԽՍՀՄ ԺՈՂՈՎՈՒՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆ. ՀՐԱՏԱՐԱԿԶ., ՄՈՍԿՎԱ 1930

123

11 APR 2013

31947

ԻՆՉ Ե ԿՈՆՏՐԱԿՏԱՑԻԱՆ

Անցյալում, յերբ հիմնարկությունները կամ առանձին անհատներ իրար հետ պայմանավորվում էյին վորոշ ապրանքների կամ գյուղատնտեսական մթերքների նախնական գնումի մասին, վորով ծախողը պարտավորվում եր նշանակած ժամկետին և նախապես վորոշված գնով այսքան ապրանք հասցնել գնողին, — այդպիսի առ ու ծախսի պայմանագրերը կոչվում էյին կոնտրակտ կամ կոնտրակտացիա:

Բայց կոնտրակտացիայի այդ հասկացողությունը ամենևին կիրառելի չե այն պայմանավորումներին, վոր ներկայումս կատարում ե յերկրագործական կոտպերացիան կոլխոզների հետ, ցանողների արտադրական միավորությունների հետ կամ հողային համայնքների հետ: Ցանքսերի կոնտրակտացիայի մասին պայմանագիր կնքելով կոտպերացիան պարտավորություն ե վերցնում իր վրա կոլխոզներին, միավորություններին կամ հողային համայնքներին ցույց տալ զրամական, արտադրական, ազրոնոմիական ոգնություն, վորի կարիքն զգում ե գյուղատնտեսությունը: Իսկ կոլխոզները, ցանողների արտադրական միավորությունները կամ հողային համայնքներն իրենց հերթին պարտավորություն են վերցնում իրենց վրա ընդարձակել իրենց ցանքսերը, բարձրացնել բերքայ-

Քաղ. Ռ. Ռ.

Главлит А—77164   Заказ № 2146   Тираж 6.000
 Книжная Ф-ка ЦИЗ'а СССР, Москва, Шлюзовая наб., 10.

նությունը և իրենց հացի ավելորդը ծախել պետու-
թյանը և վոչ թե ազատ շուկայում: Սրանից պարզ
յելևում ե, վոր ցանքսերի կոնտրակտացիայի մասին
կապվող պայմանագրերը, վորոնք պայմանավորվող
յերկու կողմերի համար ել նախատեսում են տնտե-
սական կարևոր արտադրական պարտավորություններ,
վոչնչով նման չեն առ ու ծախսի կոնտրակտներին:

Ցանքսերի մեր կոնտրակտացիան վոչ
այլ ինչ ե, յեթե վոչ պետության և բա-
րակային, չքավոր ու միջակ տնտեսու-
թյունների կոոպերացիա թիւրություն-
ների յերկուստեք պայման-պատվեր: Ցան-
քսերի կոնտրակտացիայով պետությունը
պատվեր ե տալիս այս տնտեսություն-
ներին, վորպեսզի արտադրեն պայմանա-
գրով վորոշված քանակության ու վորակի
հացահատիկ և կազմակերպված որեն հանձ-
նեն պետությանը: Ցանքսերի նույն այս
կոնտրակտացիայով բարակային, չքա-
վոր ու միջակ տնտեսությունները պատ-
վեր են տալիս պետությանը, վոր իրենց
ցույց տա անհրաժեշտ արտադրական, վար-
կային, ագրոտեխնիկական և ագրիկուլ-
տուր ոգնություն, հայթայթի գյուղա-
տնտեսական մեքենաներ ու գործիքներ,
և իրենց մատակարարի լայն սպառման
ապրանքներ:

ԻՆՉՊԻՍԻ ՑԱՆՔՍԵՐՆ ԵՆ ԿՈՆՏՐԱԿՏԱՑԻԱՅԻ ՅԵՆԹԱՐԿՎՈՒՄ

Կոնտրակտացիայի գլխավոր խնդիրներից մեկն
ե— դաշտային կուլտուրաների ցանքսի տարածություն-

ներն ընդարձակել և բերքայնությունը վորքան կարելի
յե շատ բարձրացնել: Իսկ անհատական կարգով և տնտե-
սությունը յետամնաց յեղանակով վարելու դեպքում
իհարկե դա հնարավոր չե: Մշակվող դաշտին նոր
հողեր ավելացնելու համար, բարձր բերքայնության
հասնելու համար հարկավոր են ահագին միջոցներ՝
քարշող ուժ, բարձրորակ սերմեր, կատարելագործված
գյուղատնտեսական ինվենտար, պարարտանյութեր,
ագրոնոմիական հսկողություն և այլն, վոր չեն կարող
ունենալ միանձնյա չքավոր ու միջակ տնտեսու-
թյունները:

Դեռ տաս տարի սրանից առաջ Վլադիմիր Իլիչ
Լենինն ասում եր՝

«Միանձնյա տնտեսության ժամանակ
ամեն գյուղացու բավարար քանակու-
թյան սերմերով, անասունով, գործիքնե-
րով ապահովելու համար հսկայական չա-
փով նյութական միջոցներ են պետք:
Այդ դեռ քիչ ե. յեթե մեր արդյունաբերու-
թյունը անսովոր հաջողություններ ու-
նենար գյուղատնտեսական մեքենաներ
արտադրելում, յեթե նույնիսկ յերևակա-
յենք, վոր մեր բոլոր ցանկություններն ել
կատարվեյին, մինչև անգամ այս դեպքում
ել, հեշտ ե հասկանալ, վոր ամեն մեկ
առանձին գյուղացուն արտադրության
բավարար միջոցներ տալ— անհնար գործ
ե և վերին աստիճանի վոչ-ռացիոնալ, վո-
րովհետև դա կնշանակեր սարսափելի փո-
շիացումն. միայն ընդհանուր, արտելային,

ընկերական աշխատանքի ոգնությամբ կա-
րելի յե դուրս գալ այս փակուղուց»:

Հետևապես նոր հողեր մշակելի դարձնել և բեր-
քայնությունը բարձրացնել հնարավոր է միայն չքա-
վոր ու միջակ միանձնյա տնտեսությունները կուլիկ-
տիվի վերածելով և այդ տնտեսությունների բոլոր
միջոցները միացնելով, կոլխոզի ընդհանուր միջոցներ
դարձնելով: Այստեղից հասկանալի յե, վոր ցանքսերի
կոնտրակտացիայի պայմանագրեր կարող են կապվել
միայն կոլխոզների հետ, ցանողների արտադրական
միավորությունների հետ կամ հողային ամբողջ հա-
մայնքների հետ, վորոնք միանձնյա տնտեսություն-
ների հողաբաժինները միացնում են հողային մեկ
հոծ մասսիվի:

Հայտնի յեն դեպքեր, յերբ գյուղի չքավոր ու
միջակ տնտեսությունների միայն մի մասն է մտել
կոլխոզ կամ կազմել է արտադրական միավորություն,
իսկ չքավորության և միջակների մյուս մասը իր
տնտեսությունը դեռևս տանում է միանձնյա կար-
գով: Վորպեսզի նրանք ել հնարավորություն ունե-
նան կոնտրակտացիայի յենթարկել իրենց ցանքսերը,
նրանք պետք է նախապես կազմեն զոնե ցանողների
խմբակ, վորովհետև միանձնյա թեկուզ չքավոր տնտե-
սությունների հետ ցանքսերի կոնտրակտացիայի պայ-
մանագիր չի կարելի կապել:

Կուլակային տնտեսությունների հետ ցանքսերի
կոնտրակտացիայի պայմանագիր վոչ մի դեպքում չի
կապվում: Կուլակային տնտեսությունները իրենց հացի
ամբողջ ավելորդը պարտավոր են ծախել պետությանը
գյուղխորհուրդների պարտադիր վորոշումների կարգով,

այն քանակությամբ, վորպիսին նշանակած կլինի
նրանց հանձնվող ծանուցումներում:

Իլլինսկոյե գյուղը կազմված էր 420 տանից. նրա
հողի ընդհանուր մակարդակն էր 3800 հեկտար, վո-
րից ցանվում էր 3000 հեկտար. մնացած 800 հեկ-
տարը խամեր էյին, չվարած սնորներ և մեծ քանա-
կությամբ ճանապարհներ ու կածաններ: Գյուղում
կային 140 չքավոր և ուժապակաս տնտեսություն-
ներ, 30 բարակային ու ձի չունեցող, 220 միջակ և
30 կուլակային տնտեսություններ:

Իլլինցիք, հետևելով կառավարության վորոշման,
վճռեցին խամերն առնել ցանքսադաշտի մեջ: Բայց վոր
յեկավ գործին, պարզվեց, վոր բարակ, չքավոր և
ուժապակաս միջակ տնտեսությունների մի մասը
ի վիճակի չե ավելացնել իր հողաբաժինը, վորովհետև
ունեցածն էլ չէյին կարողանում բեջարել: Պարզվեց
այն, վոր ով քարշող ուժ և յերկրագործական գոր-
ծիքներ ավելի ունի, քան պետք է իրեն, նա կարող
է ավելացնել իր հողաբաժինը: Իսկ սա կնշանակեր,
վոր կուլակային է ամենաուսևոր տնտեսությունները
պիտի հարստանային և գյուղի չքավոր մասին ավելի
մեծ չափով պետք է առնեյին իրենց բուռը: Չքավոր-
ները դիմեցին տրակտորային կալոննային, վոր իրենց
ողնության հասնի: Բայց վորովհետև իլլինցոց հողերը
բաժանված էյին՝ սնորներով իրարից անջատված նեղ
շերտերի, տրակտորային կալոննան չկարողացավ իր
վրա վերցնել իլլինցիների ուժապակաս տնտեսու-
թյունների արտերի մշակումը:

Գյուղի ակտիվիստները ընդհանուր ժողովի հրավի-
րեցին բարակներին, չքավորությանը և միջակներին,

և իրենց դրուժյունը քննութեան առնելով, վճռեցին բոլոր իրենց հողաբաժինները միացնել հողային մի հոծ մասսիվի, վոչնչացնել անորները, ավելորդ ճանապարհները, միացնել այդ մասսիվին նույնպես խամբերը, մի խոտքով, վճռեցին ձևակերպել կոլխոզ: Յե՛վ վորովհետև կուլակները տեղ չունին կոլխոզում, իսկ նրանց հողաբաժինները մեջընդմեջ ընկած էին մյուս անտեսութեաններին հողաբաժինների մեջ, ուստի ժողովը վորոշեց կուլակներին հատկացնել կոլխոզի սահմանում մի առանձնացած հողամաս: Յե՛րբ ժողովը հաշվի առավ բոլոր միացյալ չքավոր-միջակ տնտեսութեաններին աշխատող անասուններին, գութաններին, ցանիչներին ու տափաններին քանակութեանը, պարզվեց վոր գրեթե պակասորդ չկա: Սպա իլինցիք նորից ղեմեցին արակտորային կալոննայի ոգնութեան: Մտտակա հացկոտը (յերկրագործական կոոպերացիան) իլինցոց կոլխոզի հետ կոնտրակտացիայի պայմանագիր կնքեց: Սակավագոր և ձի չունեցող տնտեսութեաններին վարկ տվեց՝ բանող անասուն ու յերկրագործական գործիքներ վարձելու համար, իսկ տրակտորային կալոննան մշակեց հողի այն մասը, վորի համար կոլխոզի սեփական արտադրական միջոցները բավարար չէին:

**ԿՈՆՏՐԱԿՏԱՑԻԱՆ ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԿՐՆԵՐՈՒՄ
ՅԵՎ ԿՈՆՏՐԱԿՏԱՑԻԱՆ ՄԵԶՆՈՒՄ**

Ցանքսերի կոնտրակտացիա յե կատարվում նաև բուրժուական (կապիտալիստական) յերկրներում: Ցանքսերի կոնտրակտացիա յեր կատարվում նաև ցա-

րական Ռուսաստանում: Բայց բուրժուական յերկրների կոնտրակտացիան մեր խորհրդային կոնտրակտացիայից տարբերվում է նրանով, վոր բոլորովին ուրիշ նպատակներ է հետապնդում:

Ս.յն տեղ, կապիտալիստների մոտ, ցանքսերի կոնտրակտներ են կապում հացի խոշոր տուգերը, առևտրականներն ու սպեկուլյանտները:

Մեզ մոտ, Խորհրդային Միութեան մեջ, ցանքսերի կոնտրակտներ է կապում միայն պետութեանը կոոպերացիայի միջոցով:

Ս.յն տեղ, կապիտալիստների մոտ, կոնտրակտացիայի յեն յենթարկվում միայն կալվածատերերի և խոշոր-կուլակային տնտեսութեաններին ցանքսերը:

Մեզ մոտ, Խորհրդային Միութեան մեջ, կոնտրակտացիայի յեն յենթարկվում միայն կոլեկտիվ տնտեսութեանները, վորոնց մեջ միացած են միայն բատրակները, չքավորներն ու միջակները, կամ՝ հողային համայնքների և ցանողների խմբակների ցանքսերը. այս համայնքներն ու խմբակներով ցանողները նույնպես կազմված են բատրակ-չքավոր-միջակ տնտեսութեաններին:

Ս.յն տեղ, կապիտալիստների մոտ, վորքան ավելի հարուստ լինի կալվածատերը կամ կուլակ հողատերը, այնքան ավելի ավանս (նախավճար) են տալիս նրան կոնտրակտ կապող գնորդները:

Մեզ մոտ, Խորհրդային Միութեան մեջ, դրամական ոգնութեան է արվում միայն չքավոր, բատրակ և սակավագոր տնտեսութեաններին կամ ուժապակաս կոլխոզներին:

Այնտեղ, կապիտալիստների մոտ, ցանքսերի կոնտրակտացիան — միայն հացի առուծախս է:

Մեզ մոտ, Պորճրգային Միութեան մեջ, ցանքսերի կոնտրակտացիան՝ տնտեսական արտադրական փոխադարձ պարտավորութիւններ կատարելու յերկուստեք պայման-պատվեր է:

Այնտեղ ցանքսերը կոնտրակտացնելիս կապիտալիստները միայն մի հոգս ունին — եժան գներով իրենց ձեռքը գցել ապագա բերքը և ստանալ խոշոր ոգուտներ:

Մեզ մոտ ցանքսերը կոնտրակտացնելով պետութիւնը հոգ է տանում այն մասին, վոր՝

առաջին. շահագրգռի բատրակ, չքավոր ու միջակ տնտեսութիւններին ավելացնել ցանքսերը, բարձրացնել բերքայնութիւնը և լավացնել հողագործութիւնը.

յերկրորդ. ոգնել բատրակ, չքավոր ու միջակ անհատական տնտեսութիւններին, վոր վարեն միացյալ, կոլեկտիվ տնտեսութիւն.

յերրորդ. կարգավորել քաղաքի և գյուղի կանոնավոր (պլանային) մթերափոխութիւնը և յերկիրն ազատել հացի մշտական պակասութիւնից.

չորրորդ. բատրակ, չքավոր ու միջակ մասսաներին ապահովել ամենաբարձր գները և ամենամեծ ոգուտները իրենց հացի ավելորդ ծախելիս:

ԿՈՊՊԵՐԱՑԻԱՅԻ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Վորպեսզի գործով ցույց տանք ցանքսերի մեր կոնտրակտացիայի և բուրժուական յերկրների կոնտրակտացիայի տարբերութիւնը, տեսնենք, պայմանագրով ինչպիսի պարտավորութիւններ է վերցնում իր վրա ամեն մի կողմը: Սկսենք կոոպերացիայից:

Հայտնի յէ, վոր բերքայնութիւնը կարելի յէ բարձրացնել միայն հողի կանոնավոր մշակումով և ցանքսերը կուլտուրապես խնամելով: Սրա համար պետք է, վոր դաշտային աշխատանքները սկզբից մինչև վերջ կատարվեն ագրոնոմիական գիտութիւնների մեջ հմուտ մարդկանց հսկողութեան տակ: Սա անհրաժեշտ է մանավանդ՝ դաշտերում ագրոմիսիմումն անցկացնելիս: Յերկրում ագրոնոմներ քիչ ունենք և նրանք հնարավորութիւն չունին վերահասու լինել բոլոր առանձին կոլխոզներին կամ միավորութիւններին: Բայց ցանքսերի կոնտրակտացիան վերացնում է այս դժվարութիւնները: Յերկրագործական կոոպերացիան (հացկոոպ), պայման կապելով կոլխոզի, հողային համայնքի կամ ցանողների միավորութեան հետ, պարտավորութիւն է վերցնում իր վրա կազմակերպել կոնտրակտացիայի յենթարկված տնտեսութիւնների ագրոնոմիական վերահսկողութիւնը: Բացի իր ագրոնոմ ուժերի անմիջական ոգնութիւնից, այս վերահսկողութիւնն արտահայտվում է նրանով, վոր կոոպերացիան կազմակերպում է բատրակների, չքավորների և միջակների ագրոանգրագիտութեան մասսայական լիկվիդացիա: Կոլխոզների և ցանողների միավորութիւնների ընտրյալ ագրոլիագորներին կոոպերացիան ուղարկում է կարճատև ագրոնոմիական հատուկ կուրսեր, ուր ընտրյալ լիագորները ձեռք են բերում ագրոնոմիական գիտելիքներ: Սրա շնորհիվ ամեն կոլխոզ և ցանողների ամեն միավորութիւն ստանում են մի քանի տասնյակ սովորած կուրսավարտներ:

Բայց յուրաքանչյուր կոլխոզ, մանավանդ նոր կազմվածը, ունի արտագրութեան բավականաչափ մի-

Անհրաժեշտ է կոլխոզի մեջ մտնող առանձին տնտեսութիւնների արտադրական միջոցների և գործիքների համայնացման համար մշակելու վորոշ կարգ ու պայմաններ: Պլան նախագծել անցնելու համար կոլեկտիվ հողագործութեան և գյուղատնտեսութեան բոլոր մյուս ճյուղերին — բանջարաբուծութեան, անասնապահութեան, թուղարուծութեան և այլն:

Հասարակական կոպեկը հաշիվ է սիրում: Կոլխոզի յեկամտի և ծախսի ամեն մի հողվածը պետք է գրքի մեջ անցվի: Պետք է հաշիվ պահվի սերմացուի, ինվենտարի, բերքի, ապրանքային ավելցուկի, կոլխոզի առանձին անդամներին տրված նատուրայի ու փողի, և այլն: Պետք է հաշիվ պահել կոլխոզի անբաժանելի ֆոնդերի, յուրաքանչյուր կոլխոզնիկի կատարած աշխատանքի, նրա փայերի կուտակման մասին, և այլն և այլն: Պետք է գումար տալ յեկամուտի ու ծախսի բոլոր հողվածները և պարզել կոլխոզի գործնեյութեան հետևանքը, նրա պարտքերը, հետևել վարկերի հանգցման և տոկոսները վճարելու ժամկետներին և այլն: Այլ կերպ ասած, կոլխոզը պետք է տանի կանոնավոր դրված հաշվետարութիւն, այն ինչ հազվագյուտ կոլխոզ կարող է իր ուժերով կատարել այս խնդիրը: Յանքսերի կոնտրակտացիայի պայմանագրով կոոպերացիան այս գործումն էլ պարտավորվում է ոգնել կոլխոզներին:

Հիմա տեսնենք թե կապիտալիստական յերկրներում կոնտրակտացիայի ժամանակ հաց գնող առևտրականներն ինչ պարտավորութիւններ են վերցնում իրենց վրա: Այնտեղ պարտականութիւնները սահմանափակվում են միայն՝ նախապես պայմանա-

վորված գնով ընդունած հացի համար փող վճարելով, — ուրիշ վոչինչ: Սրանից պարզ է, վոր ԽՍՀՄ կոնտրակտացիան վոչ մի կերպ չի կարելի համեմատել կապիտալիստական յերկրների կոնտրակտացիայի հետ: Մեր կոնտրակտացիան գյուղի բատրակ, չքավոր ու միջակ մասսաներին արտադրական ու տնտեսական մեծ ոգնութիւն է ցույց տալիս: Իսկ այնտեղ կոնտրակտացիան միայն — գնումն է:

Բայց կարելի յե ասել՝ պայմանագրում կոլխոզների ոգտին պարտավորութիւններ գրելն ուրիշ բան է, իսկ այդ պարտավորութիւնների կատարելը՝ ուրիշ բան:

Վորպեսզի կոնտրակտանտ-գյուղացիների կասկածները փարատենք, պատմենք, թե ինչ են անում պետական ու կոոպերատիվ կազմակերպութիւնները՝ պայմանագրում նախատեսած պարտավորութիւնները կատարելու համար:

ՄԵՔԵՆԱ-ՏՐԱԿՏՈՐԱՅԻՆ ՅԵՎ ԶԻԱՄԵՔԵՆԱՅԻՆ ԿԱՅԱՆՆԵՐ

Դաշտերը տրակտորով վարելը տնտեսութիւնից 3—4 անգամ պակաս ժամանակ է խլում, բացի դրանից, այնքան բանվոր ձեռքեր չի պահանջում, ինչքան պետք է կենդանի քարշող ուժի ղեպըում: Ազատ ժամանակը, ազատ բանվոր ձեռքերը կարելի յե ուղղել ղեպի գյուղատնտեսութեան մյուս ճյուղերը՝ կենդանաբուծութիւն, թուղարուծութիւն, բանջարաբուծութիւն, այգեգործութիւն և այլն, վորոնք յերկրի համար Նույնքան նշանակութիւն ունին, վորքան և հողագործութիւնը: Բացի այդ, մեծ տարբերութիւն կա նաև բերքի ապրանքայնութեան մեջ, դաշտերը տրակտորով մշակելու ղեպըում կարիք չի լինի շատ

բոլոր կոլխոզներին տրակտորներ մատակարարել: Ուստի ԽՍՀՄ հողօրդկումը 1930 թ. հունվարի 7-ին վորոշել է՝

«Պետք է բոլոր կոլխոզներում ապահովել ձիերի բազաների և խառը ձիա-տրակտորային բազաների ստեղծումն՝ ամբողջ կանխիկ, կենդանի և անկենդան ինվենտարի և կերի ռեսուսուրսների համայնացման միջոցով»:

Հետևապես, յեթե կոլխոզի ունեցած տրակտորները չեն կարող լիովին բավականացնել ցանվող արածերը, այդ դեպքում կոլխոզը պետք է միացնի բոլոր լծկաններին և կազմի ձիա-տրակտորային բազա: Յեթե կոլխոզը նոր է կազմակերպվում ու դեռևս տրակտորներ չունի, նոր կազմվող կոլխոզի անդամները պետք է համայնացնեն բոլոր լծկաններին և առանձին չքավոր-միջակ բոլոր անտեսությունների գյուղատնտեսական ինվենտարը և կազմեն կոլխոզի ձիա-մեքենային բազա:

Կուլակների ագիտացիայի ազդեցությամբ մի քանի չքավոր-միջակ անտեսություններ կոլխոզ մտնելուց առաջ ծախսվում են իրենց ձիերն ու ինվենտարը, մտածելով թե «պետությունը կոլխոզին տրակտորներ պիտի տա»: ԽՍՀՄ հողօրդկումը հունվարի 7-ի իր վորոշման մեջ ցույց է տալիս հետևյալը.

«Այն անտեսությունների դեմ, վորոնք կոլխոզ մտնելուց առաջ վոչնչացնում են իրենց կենդանի և անկենդան ինվենտարն ու անասունների կերը, կամ ձին ու մեքենան համայնացնելուց հետո սկսում են

անխնամ վերաբերվել նրանց, — պետք է ձեռք առնել հասարակական ներազդման ամենավճռահան միջոցներ, մինչև իսկ մերժելը կոլխոզի մեջ ընդունել, կամ կոլխոզի կազմից դուրս հանելը. կոլխոզները վճռահանորեն մի քանի օրվա ընթացքում պետք է վերջ դնեն անասունները ծախսվելուն ու վոչնչացնելուն»:

Վորպեսզի դաշտային աշխատանքները չձգձգվեն, արագ և ավելի լավ կատարվեն, բավարար չափով տրակտորներ շունեցող կոլխոզները պետք է ունենան լծկանների մեծ քանակություն, ուստի հողօրդկումն իր վորոշման մեջ ցույց է տալիս՝

«Կուլակների ծախսած կամ կուլակներից բռնագրված ձիերի հաշվին պետք է ուժեղացնել կոլխոզների ձիերի (լծկանների) կազմը»:

Սրա հետ միաժամանակ, կոոպերացիան և պետական հիմնարկությունները, բացի մեքենա-տրակտորային կայաններից, կազմակերպում են նույնպես՝ խառը ձիա-տրակտորային և մեքենա-ձիային կայաններ: 1930 թվի դարնանացանին այդպիսի կայաններ կազմակերպված էին մինչ 4000, վորոնց մեջ միացված էին մեկ միլիոնից վոչ պակաս ձիեր: Ամեն մի այդպիսի ձիա-մեքենական կայանում պետք է լինեն 400 լծկան ձիեր, 250 գութան, 125 տափան, 60 կուլտիվատոր, 30 ցանիչ, 22 հնձիչ և այլ գյուղատնտեսական մեքենաներ: Ամեն մի այդպիսի կայան պետք է բավարարի վոչ պակաս, քան 2500 հեկտար ցանքսի կարիքները:

Ամեն կոլխոզ, կազմակերպելով ձիյերի իր բազան, միևնույն ժամանակ պետք է ձգտի, վոր քարշող կենդանի ուժը ըստ հնարավորին շուտով փոխարինի տրակտորայինով, իսկ գուլթաններն ու գյուղատնտեսասական մյուս ինվենտարը—փոխարինի բարդ և տրակտորին կցվող ուժեղ ինվենտարով: Այդ նպատակով կոլխոզը, ցանքսերը կոնտրակտացիայի յենթարկելիս, ռայոնի կոոպերատիվին պետք է պատվեր տա, վոր նրա համար բերել տա տրակտորներ, սրանց կցվող ինվենտար, գյուղատնտեսական բարդ մեքենաներ և այլն. սրա համար պետք է կոոպերացիային տա վորոշված չափով կանխավճար, վորպեսզի ապահովի իր պատվիրած մեքենաների ժամանակին ստացվելը: Կոոպերացիայի հավաքած կանխավճարները կտրվեն մեր արդյունաբերության, վորը կընդարձակի զավոդները, կարագացնի նրանց սարքավորումը և կարող է կոլխոզներին ավելի քանակությամբ տրակտորներ ու գյուղատնտեսական մեքենաներ տալ:

Վորպեսզի հնար լինի կոլխոզների տրակտորային պահանջը բավարարել, մոտակա մի քանի տարիները հարկ կլինի մասամբ գնել արտասահմանում, իսկ դրա համար պետությունը պետք է հնարավորություն ունենա արտասահմանում ծախել վորջան կարելի յե շատ մթերք, վորպիսին ունի ԽՍՀՄ: Խոսքը միայն հացի մասին չէ: Արտասահմանին մենք կարող ենք ծախել զանազան խոտեր, վոսկոր, յեղջյուրներ, աղիքներ, սմբակներ, անասունների մորթելուց ստացվող ամեն տեսակի մնացորդներ, և գյուղատնտեսության այլ յերկրորդական մթերքներ: Ուստի կոլխոզը ցանքսերի կոնտրակտացիա կապելիս, պետք է կոոպերացիայից

իմանա այն մթերքների անունները (նոմենկլատուրա), վորոնք կոլխոզը կարող է ներկայացնել արտասահմանում ծախելու համար: Ապա կոլխոզը պետք է հաշվի, թե այդպիսի մթերքներ ինքը վորջան կարող է հավաքել: Այդ քանակությունը պետք է գրել պայմանագրի մեջ վորպես հատուկ պարտավորություն, վորպեսզի այդ մթերքներն անպատճառ հավաքվեն ու տրվեն կոոպերացիային: Գյուղատնտեսական այդ յերկրորդական մթերքների համար արտասահմանում ստացված փողով պետությունը կգնի տրակտորներ և նրանց կցվող գործիքներ ու կհասցնի կարիք ունեցող կոլխոզներին:

ՍԵՐՄԱՑՈՒԻ, ԻՆՎԵՆՏԱՐԻ ՅԵՎ ՊԱՐԱՐՏԱՆՅՈՒԹԵՐԻ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄՆ

Ինչպես ասացինք, կոոպերացիան ցանքսերի կոնտրակտացիայի պայմանագրով իր վրա պարտավորություն է վերցնում լավացնել կոլխոզների և ցանողների արտադրական միացությունների սերմացուն և նորոգել նրանց գյուղատնտեսական ինվենտարը: Այդ պարտավորությունները կատարելու համար հացկոոպներն ու վարկային ընկերությունները կազմակերպել են սերմատող կայաններ, վորոնք հողժողկոմի և հացմիության (Сожзлеб) կայանների հետ միասին պիտի մաքրեն բատրակ, չքավոր ու միջակ տնտեսությունների գրեթե ամբողջ սերմացուն, այդպիսով ապահովելով բերքայնության զգալի բարձրացումը: Սակավազոր կոլխոզների և ձի չունեցող գյուղացիների սերմացուն մաքրելու համար սարքի յեն գցված սայլեր, վորոնք այդ տնտեսություններին կազատեն սայլ վար-

ԿՈՒՆՈՉՆԵՐԻ ՅԵՎ ՄԻԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ԸՍՏ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ

Հիմա թվենք գլխավոր պարտավորություններն այն կոլխոզների, հողային համայնուհների, միավորությունների և ցանողների խմբակների, վորոնք իրենց ցանքսերի կոնտրակտացիայի պայմանագիր են կնքել: Այդ պարտավորությունները յերկու տեսակի յեն՝ առաջին — պարտավորություններ կոոպերացիայի նկատմամբ, յերկրորդ — պարտավորություններ իրենց նկատմամբ, այսինքն իրենց տնտեսությունների նկատմամբ:

Կոմունաների, արտելների և հողը միասին մշակելուն պատահով կազմած ընկերությունների թե դեպի կոոպերացիան և թե դեպի իրենց ունեցած պարտավորությունները տարբեր են այն պարտավորություններից, վոր ունին հացահատիկային ընկերությունները, հողային համայնուհներն ու ցանողների խմբակները:

Սկսենք կոմունաների և արտելների պարտավորություններից: Այդպիսի կոլխոզը, սովորաբար, մի քանի տարով ե կոնտրակտացիայի պայմանագիր կնքում, այսինքն ցանքսաշրջանի ամբողջ տեղության համար: Ուստի կոլխոզը պարտավորվում ե իր մոտ անցկացնել հողի լրիվ կարգավորումն և լրովին իրագործել իր տնտեսության վերահառուցման պլանը, վոր մշակելու յե յերկրագործական կոոպերացիան: Այդ պարտավորություններն են՝

Առաջին. կոլխոզի հողերի ամբողջ մակերևույթում մտցնել այն ցանքսաշրջանը, ինչ նախագծած ե որգանիվացիոն պլանում: Կոլխոզը պայմանագիրը կնքե-

լուն պես առաջին իսկ ցանքսից պետք ե անցնի նոր ցանքսաշրջանին և վերջացնի այդ ցանքսաշրջանը պլանի նախատեսած ժամկետին:

Յերկրորդ. ցանքսաշրջանի վերջում ցանքսի մակերևույթը մեծացնել վոչ պակաս քան այսքան հեկտարով (պայմանագրում ցույց ե տրվում ճիշտ քանակությունը). այդ մեծացումը պետք ե կատարվի ամեն տարի թե աշնանացան և թե գարնանացան հողերին կցելով դատարկ ու խամ հողեր: Նոր խամ հողերի կցումն ապահովելու համար կոլխոզը պլանը կազմելիս պետք ե նոր հողերը բաժանի ցանքսաշրջանի գանազան տարիներին հատկացվող առանձին արտերի, և հողայինարարությունն անցկացնելիս նոր հողերի վրա ել պետք ե սահմանանշաններ շարի:

Յերրորդ. թե կոլխոզի ընդհանուր միջոցները և թե իր առանձին անդամների միջոցները կոլխոզի տնտեսության բոլոր ճյուղերի վերակառուցման ժամանակ գործադրել որգանիվացիոն և արտադրական պլանի համաձայն: Տնտեսության վերակառուցմանը անհրաժեշտ ե սեփական միջոցներով մասնակցել նրա համար, վորպեսզի կոլխոզի բոլոր անդամները խիստ շահագրգռված լինեն տնտեսությունը զարգացնելում, ապրաքային նոր պրոգնոզիկա ստեղծելում, յեկամուտի նոր աղբյուրներ ստանալում: Հասկանալի յե, վոր դրան կարելի յե հասնել կոլխոզի առանձին անդամների ունեցած ինվեստարի, լծկան ու կթվող անասունների, լծելու սարքի լրիվ և խիստ կանոնավոր ոգտագործումով: Ուստի կոլխոզը պետք ե իր վրա պարտավորություն վերցնի կոլխոզի բոլոր անդամներից հավաքել փայավճարները, ամբողջ շրջա-

նառութիւննից վորոշ տոկոս մուծելով կոլխոզի գան-
ձարկղը, կազմի անբաժանելի ֆոնդ, վորը պետք է
ունենա նպատակային նշանակութիւն, այսինքն դրա-
նով պետք է գնուին արտադրութեան նոր միջոցներ և
խոշոր ու մանր կթի անասուններ (կովեր, վոչխար-
ներ, խոզեր): Ապա կոլխոզը պիտի հանրայնացնի իր
առանձին անդամների գյուղատնտեսական ինվէնտարը,
քարշող ուժը և կթու անասունները, իր անդամների
մեջ պիտի բաշխի աշխատանքային պարտավորութիւն-
ները, վորոշի աշխատանքի ժամերը, վարձատրութեան
չափը և այլն:

Չորրորդ. կոլխոզը հաշվի պիտի առնի, վոր վոչ
միայն իր, այլև յերկրի բոլոր գյուղացիական տնտե-
սութիւնների հացի ավելորդը պետք է տրվի պետու-
թեանը բերքը հավաքելուց յերկու-յերեք ամսվա ըն-
թացքում: Վորովհետև այդպիսի կարճ ժամանակամի-
ջոցում հացի այդպիսի մասսայական հանձնումն կարող
է վորոշ դժվարութիւններ ստեղծել ընդունած հացի
գինը վճարելու կողմից, կոլխոզը վորոշում պիտի հանի՝
ժամանակ տալ կոոպերացիային՝ կոնտրակտացիայով
հանձնած հացամթերքների գինը վճարելու համար:

Կոլխոզի հետևյալ պարտավորութիւն-
ները այն ուղղութիւնն ունին, վոր բեր-
քայնութիւնը ամենամեծ չափով բարձրա-
ցնեն: Այդ նպատակով կոլխոզը պարտավոր է
տնտեսութեան մեջ պահպանել նրա արտադրական
պլանում նախատեսված բոլոր ազդոտելիկ պայման-
ները և կիրառել այդ ռայոնի համար գործկոմի վորո-
շած ազդումինիմումը:

Սրա համար կոլխոզը պետք է՝

Առաջին. կիրառե գարնան վաղաժամ ցելը. գար-
նանացան բոլոր հողերը՝ աշնանը վարել ձյունի տակ
թողնելու համար. հողը պարարտացնել արհեստական
պարարտանյութերով, վոր ստացվում են կոոպերա-
ցիայից ըստ կոնտրակտացիայի պայմանագրի:

Յերկրորդ. լիովին ոգտագործել կոլխոզում
յեղած շարքացան մեքենաները, այնպես վոր հնար
յեղածին չափ տարածութիւն (մասսիվ) ցանած լինի
շարքացանով: Կոլխոզի ամեն մի անդամ պետք է հիշի,
վոր շարքացանը, բացի սերմի խնայողութիւնից,
ապահովում է բարձր և միահավասար բերքը: Բեր-
քայնութեան բարձրացմանը նպաստում են նաև տեսա-
կավոր սերմերը: Մեծ հողամասերում կանոնավոր և
ազդոտմիական համապատասխան կանոնների պահ-
պանելու դեպքում տեսակավոր ցանքսը բերքայնու-
թիւնը հաճախ բարձրացնում է ավելի քան 25 տոկոս՝
համեմատած սովորական սերմերի բերքայնութեան
հետ: Հաջողութիւնն ավելի ապահոված կլինի, յեթե
սերմերը բավարար կերպով սրսկած, լավ մաքրած և
ջուրով լինեն: Ուստի կոլխոզն իր վրա պարտավորու-
թիւն պիտի վերցնի իր արտերը ցանել մաքուր տե-
սակի սել՝ եր և պահպանել թված կանոնները:

1. Մի՝ տարածութիւններ (մասսիվ) ցանել մեկ
կուլտուրայի վորոշ տեսակով: Մյուս բույսերի հա-
րեան ցանք երից կամ թե այդ տեսակավոր կուլտու-
րայի մյուս տեսակներից ցանքսը պետք է գտնվի ազդո-
տմի ցուլց աված հեռավորութեան վրա:

Բացի այդ, կոնտրակտանտ-ցանողները կոնտրակ-
տացիայով ստացած սերմերից բացի — իրենց հողերում
այլևս վորևէ այլ տեսակի սերմեր չպիտի ցանեն:

2. Ստացվող հացահատիկը չկեղտոտելու համար ցանոդները պարտավոր են ամեն տեսակավոր ցանքսի բերքի հավաքումն կատարել իրենց մյուս ցանքսերի բերքի հավաքումից առանձին: Տեսակավոր ցանքսերի բերքը ծեծել վերջացնել, ապա անցնել նույն կուլտուրայի վոչ-տեսակավոր ցանքսերի բերքի ծեծելուն: Ծեծելուց առաջ ծեծիչները և գյուղատնտեսական մյուս անհրաժեշտ ինվենտարը նաև շենքը ուր ծեծում են հացը, հարկավոր է մաքրել ինչպես պետք է:

3. Հացի վնասատուները — «յերկարագունչ» կոչվող վոջիլը և գյանան — բազմանում են ամբարներում և ցորենի կամ ալյուրի հին պարկերում: Նրանցից ազատվելու համար կոնսորակտանտ-ցանոդները պարտավոր են տեսակավոր հատիկները տեղափոխելու կամ պահելու համար պատրաստած բոլոր պարկերը խնամքով մաքրել, ֆորմալինով սրսկել, իսկ ամբարներն ու պահեստները նրանց մեջ հատիկներ լցնելուց առաջ ողբափոխել, մաքրել և ախտահանել: Յեթե ցանոդները միջոցներ չունեն ախտահանելու և սրսկելու համար, պարտավոր են դիմելու հողժողկոմի մոտակա ախտահանող կամերային կամ գյուղատնտեսական կոոպերացիային, վորոնք հարկավոր ոգնությունը ցույց կտան:

Յ եր ը ո ղ . կազմել սերմացուի կոլեկտիվ ֆոնդ և սերմեր պատրաստել վոչ միայն առաջիկա մոտիկ ցանքսի համար, այլև հետևյալ տարվա համար, վորպեսզի վոչ մի պատահականություն տեղի չունենա:

Անցյալ կոնսորակտացիաների ժամանակ դեպքեր են յեղել, վոր տնտեսությունները կոոպերացիայից ստացած վարկերը ծախսել են վոչ ըստ պատկանելույն: Որինակ, այն փողը վոր ստացել էին լծկան

գնելու համար, ծախսել են ծեծիչ գնելու վրա, կամ վոր ավելի վատ է, բաժանել են իրենց մեջ և ամեն մեկն իր ստացած բաժինը ծախսել եր իր սեփական անային կարիքների վրա: Հետևանքը յեղել եր այն, վոր այդ տնտեսությունները չեյին կարողացել հողերին միացնել ամբողջ այն տարածությունը, վոր նախատեսած եր յեղել կոնսորակտացիայի պայմանագրով, — մի բան, վորից վնասվում էյին թե պետությունը և թե տվյալ գյուղացիական տնտեսությունները: Ուստի կոլխոզը պետք է պարտավորություն վերցնի իր վրա ստացած վարկերը ծախսել բացառապես այն արտադրական նպատակների վրա, վորոնց համար վարկը բաց է թողնված:

Չ ո ղ ը ո ղ . կոլխոզը պետք է գիտակցի, վոր ինքը ծառայելու յե վորպես որինակելի, վորպես ցուցիչ շրջակա գյուղացիության համար, վոր դեռևս չի միացել, կոմունա կամ արտել կազմել: Այդ խնդիրը կատարելու համար կոլխոզը պետք է ոգնի չքավորմիջակ տնտեսություններին վոչ միայն խորհրդով, այլև գործով: Առաջին հերթին խոսքը վերաբերում է ազնիվ տեսակի սերմեր տարածելուն: Վորովհետև կոլխոզի բոլոր ցանքսերը ազնիվ տեսակի յեն, և այն հացահատիկը, վոր մնում է կոլխոզին իր աչձնական պարենավորման ու ֆուրաժային կարիքների համար, նույնպես ազնիվ տեսակի յե, ուստի կոլխոզը պետք է պարտավորություն վերցնի իր վրա կոոպացիայի գյուղացիական ղեկավարությամբ իր ազնիվ տեսակի սերմը փոխանակել շրջակա գյուղացիական տնտեսությունների հետ սովորական սերմով կամ դարձյալ ազնիվ տեսակի, բայց համեմատաբար ցածր վորակի սերմով:

Կոմունաները, արտելները պիտի ձգտեն, վոր նրանց տնտեսութիւնը ներկայացնի վոչ միայն հացահատիկային ճյուղը, այլ ունենա նաև կենդանաբուծութիւն, այգեգործութիւն, խոտաբուծութիւն և տնտեսութիւն այլ ճյուղեր: Յեւ տնտեսութիւն բոլոր ճյուղերն ել բացի կոլխոզի սեփական կարիքները բավարարելուց պետք է տան զգալի ապրանքայնութիւն, այսինքն ավելցուկ՝ պետութիւնը ծախելու համար: Սրան կարելի յե հասնել միայն այն դեպքում, յեթե կոլխոզը տնտեսութիւն այդ ճյուղերումն ել կիրառի ագրոնոմիական ձևեր և կոլտուրական միջոցներ:

Որինակ, կենդանաբուծութիւն հաջող զարգացման համար անհրաժեշտ է կենդանիներին պահել չոր, լուսավոր և տաք շենքերում, ժամանակին և չափով կեր տալ նրանց, կանոնավոր խնամել և այլն: Սա հնարավոր է, իհարկե, այն դեպքում, յեթե անասուններին պահելու համար կոլխոզը շինի անասունների հասարակական բակ, սիլոսային աշտարակներ կամ փոսեր՝ կերը սիլոսացնելու համար, ծավալի խոտացանքը, մանավանդ յոնջան, և այլն:

Այգեգործութիւն հաջող զարգացման համար անհրաժեշտ է պտղատու ծառերը տնկել կանոնավոր, ժամանակին պարարտանյութ տալ նրանց, կովել վնասատու միջատների դեմ, սրսկել, ջրել և այլն:

Կոլխոզն իր այս բոլոր պարտավորութիւնների մասին պիտի գրի կոնտրակտացիայի պայմանագրի մեջ, հիշելով վոր այս և վերը հիշած պարտավորութիւնների կատարելը մեծ ոգուտ կբերի հենց իրեն կոլխոզին:

Տնտեսութիւն ագրոտեխնիկական և զոոտեխնիկական (կենդանաբուծութիւն վերաբերող) բարելավում

ներին հատկացրած դրամական հատուկ գումարներ (ֆոնդ) ունենալու համար կոլխոզը կոպերացիայից իր տված միջերջների համար փող ստանալիս պետք է ստացած գումարներից մի փոքր տոկոս յետ դնի: Այդպիսի խնայումներ կոլխոզի համար ծանր չեն լինի, բայց զրանից կարող են կազմվել մեծ ֆոնդեր: Ուստի ավելորդ չի լինի պայմանագրի մեջ մտցնել և այդ պունկտը՝ ծախած պրոդուկցիայից ստացվող գումարներից կոլխոզի առանձին ագրոֆոնդ ստեղծելու նպատակով հատուկ յետ-դնումների մասին:

Կոլխոզի անդամներին ապրանք ու միջերջներ են պետք, ինչպես որինակ լուցկի, նավթ, սապոն, շաքար, մանուֆակտուրա, կաշի, վոտնաման, մեխ և այլն:

Այդ ապրանքները կարելի յե ճարել սպառողական կոպերացիայում: Բայց պետք է, վոր նա այս ապրանքները բերի կոլխոզի ուայոնը: Վորովհետև յերկրագործական կոպերացիան (հացկոպը) ըստ կոնտրակտացիայի պարտավորութիւններ եր վերցրել իր վրա կոլխոզի հանդեպ, ուստի սպառողական կոպերացիան տվյալ վայրում կունենա հիշած ապրանքները և կմատակարարի կոլխոզնիկներին, բայց պետք է, վոր կոլխոզը կոլեկտիվորեն անդամագրվի սպառողական կոպերացիային: Հացկոպը պիտի ոգնի կոլխոզին ձևակերպել իր անդամութիւնը սպառողական կոպերացիային: Այս յերկուստեք պարտավորութիւնը նույնպես ցանքսերի կոնտրակտացիայի պայմանագրի պայմաններից մեկը պիտի լինի:

Վերջապես վերջին պարտավորութիւնը, վոր վերցնում է իր վրա կոլխոզը—դա այն է, վոր նա պարտավորվում է իր ամբողջ ապրանքային պրոդուկցիան,

այսինքն իր հացի և գյուղատնտեսական մյուս մթերք-
ների ամբողջ ավելցուկը նախատեսած ժամկետներին
տալ նշանակած պունկտերին կոոպերացիայի ցուցմուն-
քով և պետական գներով:

Այսպիսով մենք տեսնում ենք, ցանքսերի կոնտ-
րակտացիայի պայմանագրով կոլխոզի վրա ընկնող բոլոր
վերը հիշած պարտավորություններից միայն մեկ պար-
տավորություն է, վոր կոլխոզն ունի կոոպերացիայի
հանդեպ, այն է՝ իր ավելցուկների հանձնումը. մնացած
բոլոր պարտավորությունները — պարտավորություն-
ներ են իր իսկ առաջ, այսինքն իր կոլեկտիվ տնտե-
սությունն առաջ:

* * *

Գյուղացիական տնտեսությունների արտադրական
ամենապարզ միավորություններում կոնտրակտացիայի
պայմանագրով պարտավորությունները ըիջ ավելի
պարզ են, քան կոմունաներում և արտելներում:

Առաջին. պայմանագիր է կնքվում միայն մեկ
տարվա կոնտրակտացիայի համար, այսինքն մեկ աշ-
նանացանի և մեկ զարնանացանի համար:

Յերկրորդ. պայմանագրերով նախատեսվում
են ցանել վոչ միայն ազնիվ տեսակի, այլ և սովորա-
կան սերմեր:

Յերրորդ. հողակառուցման, կենդանաբուծու-
թյան, այգեգործության և գյուղատնտեսության նման
ճյուղերի հարցը չի մտնում պայմանագրի մեջ վորպես
պարտավորեցուցիչ կետ: Մինչև ժամանակ պայ-
մանագրում այդպիսի կետի բացակայելը իհարկե չի
նշանակում թե կոմունան, արտելը կամ ընկերու-
թյունը չպետք է բավարար ուղադրություն և ժամա-

նակ նվիրեն իրենց կոլեկտիվում կամ ընկերություն
մեջ տնտեսության այդպիսի կարևոր ճյուղերի զար-
գացման, ինչպիսին է կենդանաբուծությունը, այգե-
գործությունը և այլն:

Չորրորդ. կոլխոզը կամ ընկերությունը, պար-
տավորություն վերցնելով իր վրա՝ կոոպերացիայի
միջոցով պետական գներով տալ պետությունը իրենց
հացի ամբողջ ավելցուկը, պայմանագրում նշանակում
է նաև հացի միսիմալ և հաստատ քանակությունը,
վորը պիտի հանձնվի ամեն տեսակից և ամեն բերքից:

ՀՈՂԱՅԻՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻ ՅԵՎ ՀԱՅԱՀԱՏԻԿԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Հողային համայնքներն ու հացահատիկային ընկե-
րությունները պայմանագիր են ստորագրում նույն-
պես մեկ տարվա աշնանացանի ու զարնանացանի
մասին: Նրանք պայմանագրով պարտավորվում են
ընդարձակել հացահատիկային ցանքսերի տարծու-
թյունը վորոչ քանակության հեկտարով և կատարել
բոլոր դաշտային աշխատանքները՝ պահպանելով տվյալ
ռայոնի համար վորոշված ազրոմիսիմումը:

1. Կոնտրակտացվող զարնանային հացի ցանքսը
պետք է կատարել՝ ձյունի տակ մնացող աշնանա-
վարը կատարելուց հետո: Իսկ յեթե կոնտրակտանտ-
ցանողները ձյունի տակ մնալու աշնանավարը չեն
կատարել, այդ դեպքում ցանողները պարտավոր են
կատարել վաղ զարնանավար՝ անպայման կուլտուրա-
կան յեղանակով (վարել գութանով, ապփանել յեր-
կաթե ատամներ ունեցող տափանով):

2. Կոնտրակտանտ-ցանողները պետք է ցանեն
անպայման տեսակավոր, մաքրած և ծլելու ընդունա-

կությունը ստուգած սերմ: Յեթե ցանողները չունեն քամհար կամ սերմերը ջոկելու ու մաքրելու այլ միջոցներ, նրանք պայմանագրով պարտավորվում են իրենց սերմացուն տանել հողժողկոմի կամ գյուղատնտեսական կոոպերացիայի մոտակա սերմ մաքրող կայանը կամ ջրաղացը, ելեվատորը կամ հացմիության մթերողական պունկտը, ուր նրանց սերմացուն կմաքրեն: Մինչև այժմ ել շատ գյուղացիներ կասկածով են վերաբերվում պետական և կոոպերատիվ սերմ մաքրող կայաններին: Իհարկե, զիբիլ և այլ խառնուրդ պարունակող ցորենը սեպարատորից կամ քամհարից անցնելուց հետո մաքուր դրությամբ ավելի պակաս կքաշի: Այս հանգամանքը հաշվի չառնելով մի քանի գյուղացիք, նկատելով քաշի պակասորդը, յենթադրում են վոր պակասորդը սերմ գտող կայանն է վերցրել, վորպես գտելու վարձ: Մյուսները հասկանալով հանդերձ, վոր հացի քաշի պակասելն առաջացել է նրանից, վոր միջից դուրս են հանված զիբիլը և այլ խառնուրդները, չեն կարողանում հաշտվել այն մտքի հետ, վոր նրանց սերմացուի քաշը պակասում է: Բայց միթե հասկանալի չէ, վոր զիբիլից ու խառնուրդից, ինչքան քաշ ել նրանք ունենալին, հացահատիկ չի ստացվի:

3. Գյուղացիական տնտեսութունների հացահատիկների մեծ քանակութուն վրասված է լինում փոշեստունից, «թոզ»-ից և ժանգից: Այդպիսի սերմերի ցանքսը չի կարող լավ բերք տալ: Փոշեստունից ու ժանգից վրասված սերմերից ստացվում է վտիտ ու թույլ հասկ, հատիկն ել նվազ է լինում: Ստացվում է դժգույն և ցածր բնույթի հացահատիկ: Լավ վորակի

հացահատիկ ստանալու համար կանտրակտանտցանողները պարտավոր են սերմացուն սրսկման յենթարկել: Յեթե նրանք չունին ագրոնոմիական վարչութունից հավանութուն ստացած միջոցներ սերմ սրսկելու համար կամ նրանք չեն կարող իրենք այդ սրսկումն կատարել ինքնուրույն, պետք է իրենց սերմացուն տանեն հողժողկոմի, գյուղատնտեսական կոոպերացիայի կայանը կամ հացմիության պունկտը, ուր նրանց սերմացուն կսրսկվի:

4. Հին ձևերով կատարվող ցանքսը ամենևին ձեռնտու չէ: Այդպիսի ցանքսը չի տալիս կանոնավոր և հավասար բերք, սերմերի մեծ քանակութուն գուր է կորչում: Իսկ շարքացան ցանիչով ցանելու դեպքում սերմի խնայողութուն է կատարվում, բերքը ամբողջ արտում ստացվում է հավասար, հատիկն ել միահավասար ու լիովին լցվում է: Ուստի կոնտրակտանտցանողները պայմանագրով պարտավորվում են կոնտրակտացիայի յենթարկվող հողամասերը այն պայմանորեն ցանել շարքացան ցանիչներով: Իսկ յեթե նրանք այդպիսի ցանիչներ չունեն, պիտի վերցնեն հողժողկոմի վարձակայաններից կամ գյուղատնտեսական վարկային այն ընկերութուններից, վորոնց հետ ցանողները պայմանագիր են կնքել: Իսկ յեթե վոչ մի հնարավորութուն չկա շարքացան կատարելու, թույլատրվում է այլ ձևի ցանքս, բայց միայն մոտակա ագրոնոմիական պունկտի ցուցումով:

Վերխովյե գյուղում կա 680 բատրակ, չքավոր ու միջակ տուն: Նրանք դեռ ևս կոլխոզ չեն կազմում: Բայց ցանքսերը կոնտրակտացնելու համար նրանք վորոշե-

ցին բոլորը միասին, ամբողջ հողային համայնքով պայ-
մանագիր կնքել, իհարկե, նախապես կուլակներ-
րին հասկացնելով մի առանձին հողամաս:
Հարյուրից ավելի չքավոր տնտեսություններ տարեց
տարի իրենց սեփական միջոցներով չբավարարվելով,
հարեվաններից վարձում եյին ձի լծելու սարք, գութան
կամ տափան. քամհարի մասին խոսք ել չեր կարող
լինել. գրեթե բոլոր տնտեսությունները, այդ թվում
նաև միջակները, գնում եյին գլուխ վեր բերելու տե-
ղական կուլակներին: Իսկ բատրակները իրենց հողա-
բաժինը կապալով եյին տալիս կուլակներին և իրենք
ել ծախվում եյին նրանց ծառայության մի փոր
հացի: Յերբ վերխոլցիք կոնտրակտացիայի պայմանա-
գիր կնքեցին, և կոնտրակտացրած հողերի մեջ,
իհարկե, մտցրին նաև բատրակների հողբաժինները,
դուրս յեկավ, վոր 150 տնտեսությունից ավելին
չեն կարող կոնտրակտացրած մակերևույթը բեշարել
իրենց ուժերով (քարշող ուժով ու գյուղատնտեսա-
կան ինվենտարով): Բայց 70 միջակ տնտեսություններ
գյուղատնտեսական ինվենտար և քարշող ուժ ավելի
ունեյին, քան պետք եր ցանքսերի նրանց բաժինը
մշակելու համար: Այդ հանգամանքը պարզվելուն պես
համայնքի չքավոր մասը ոգնություն խնդրեց միջակնե-
րից, վորոնք քարշող ուժի և ինվենտարի ավելորդ ունեյին:

Սրանք համառեցին.

— Մենք կոխող չենք, ձիս ու գութանս ձրի չեմ
տա, — ասում եյին նրանք.

— Իմ ձիերը աշխատել են իմ հողաբաժնում և
բավական ե. ձի չեմ տա. պետքդ ե, ճարիր, վորտեք
կամենաս, — ասում եյին մյուսները:

Բայց վեճը յերկար չտեւեց: Կողպերատորները
բացատրեցին, վոր ցանքսերի կոնտրակտացիայով հա-
մայնքի կամ ընկերության անդամները պարտավոր են
իրար ոգնել: Յեթե մի քանի տնտեսություններ քար-
շող ուժի կամ ինվենտարի ավելորդ ունեն, նրանք
պարտավոր են այդ ավելորդը տրամադրել չունևոր
տնտեսություններին, իհարկե, դրամով վճարելով տե-
րերին այդ քարշող ուժով ու ինվենտարով կատարած
աշխատանքների արժեքը կամ վարձը: Այդ վճարումը
կատարելու համար կոոպերացիան իր վրա պարտավո-
րություն վերցրեց վարկ տալ հողային համայնքին:
Բացի այդ, կոոպերացիան պարտավորվեց բաց թող-
նել արտադրական հատուկ վարկ՝ բատրակներին ու
չքավորներին պակասող քարշող ուժ և գյուղատնտե-
սական գործիքներ գնելու համար:

Յերբ այդ հողային համայնքի բոլոր բատրակային,
չքավոր ու միջակ տնտեսությունների կոնտրակտաց-
րած հողերի մշակման միջոցների հարցը հարթվեց,
վերխոլցիք, վորպեսզի հետո թյուրիմացություն չծագի,
պայմանագրի մեջ մտցրին այսպիսի մի կետ.

«Վերխոլցիկոյի հողային համայնքը պար-
տավորվում ե իր ժամանակին կազմակեր-
պել իր բատրակ-չքավոր անդամների հողի
մշակումն, ցանքսը և բերքի հավաքումն՝
հաջողեցնելով, վոր բատրակ-չքավոր
տնտեսությունները կուլեկտիվորեն ձեռք
բերեն արտագրության միջոցներ, լծելու
սարք և այլն. նույնպես պարտավորվում ե
գրդել այդ աշխատանքները կատարելու
համայնքի այն անդամներին, վորոնք ունեն

քարշող ուժի և ինվենտարի ավելցուկ՝ այն պայմանով, վոր նրանք կոոպերացիայից ստացվելիք թե ընդհանուր և թե հատուկ միջոցներից ստանան բատրակային ու չքավոր տնտեսությունների համար իրենց կատարած աշխատանքների արժեքը»:

Վերստիցիք արդեն զիտեյին, վոր տեսակավոր սերմի ցանքսը շատ ձեռնտու յե, ուստի նրանք զիմեցին կոոպերացիային, խնդրեցին վոր նրանց տեսակավոր սերմացու տա. կոոպերացիան համաձայնեց, բայց հետևյալ պայմանը դրեց.

Առանձնացնել մի մեծ հողային տարածություն և տեսակավոր սերմացույի փոխարեն վերադարձնել սովորական հասարակ սերմ՝ լրացուցիչ վճարելով ամեն ցենտների համար 90 կոպեկ:

Վորստիցիք այդ պայմաններին համաձայնեցին և պայմանագրի մեջ համապատասխան կետ մտցրին, վորով պարտավորվում էին այդ բոլորը կատարել ճշտությամբ:

Ապա վերստիցիք քննության առան, թե համայնքի անդամներից ով ինչքան հացահատիկ պարտավոր է տալ պետությանը բերքը հավաքելուց հետո: Վորովհետև համայնքի անդամների մեջ կային բատրակներ, չքավորներ ու միջակներ ընտանիքի անդամների սարքեր կազմով, տարբեր կարողությամբ, ու մեկը շատ եր ծախս դրել, մյուսը քիչ, վճռեցին բոլոր անտեսությունները բաժանել մի քանի խմբերի: Վումանք — ավելի ունևորները — պետք է վաճառեյին պետությանը ցանքսի իրենց մասի մի հեկտարին 3 ցենտներից

րից վոչ պակաս. մյուսները — ավելի չքավորները — մի հեկտարին 2 — 2½ ցենտներից վոչ պակաս. իսկ յերրորդ խմբի — ամենաչքավոր և բազմանդամ ընտանիքների մասին — վորոշեցին պարտադիր նորմաներ չսահմանել. ինչքան կարող են, այնքան ել կտան: Միաժամանակ իհարկե վորոշեցին, վոր ազատ շուկայում վոչ մի գրամ չծախեն, վորի համար նրանք փոխադարձաբար մեկը մյուսին յերաշխավորում էյին: Ընդունած վճիռը հիշելու համար դա մտցրին պայմանագրի մեջ:

Այս բոլորի հետ միասին, ընկերությունը, նախատեսելով հացը մաս-մաս տեղ հասցնելու ու հանձնելու պայմանները, վորոշեց՝ հացի առանձին պարտիաները տեղ հասցնելու մասնակի ժամկետներ, որինակ, առաջին յերկու շաբաթը — 20 ցենտներ, յերկրորդում — 25 ցենտներ և այլն, մինչև սահմանված յերեք ամիս ժամկետի վերջը: Սա անհրաժեշտ եր անել հետևյալ յերկու պատճառներով: Առաջին, վորպեսզի շատ ժամանակ չկորցնեյին հերթի կանգնելով հանձնելու համար և չբարդացնեյին հաշվետեսությունը: Յերկրորդ, վորպեսզի ընդունելու ժամանակ տեխնիկական դժվարություններ չստեղծվեյին և ընդունող կայանը չծանրաբեռնվեր:

* * *

Մինչև այժմ կոնտրակտացիան, բազմամյա կոնտրակտացիայի մի փոքր մասից բացի, կատարվում եր աշնանացանի համար առանձին, և զարնանացանի համար առանձին: Սա բարդացնում ու դժվարացնում եր կոոպերացիայի գործը. նա մի ցանքսի պայմանագիրը դեռ չվերջացրած ստիպված եր սկսել մյուս ցանքսին վերաբերող պայմանագիրը: Միևնույն ժամանակ, իրենց

ցանքսերը կոնտրակտացնող գյուղացիական տնտեսությունները հնարավորություն չունեյին ցանքսաշրջանի կանոնավոր պլան մշակելու թեկուզ մեկ տարվա համար: Այնինչ աշնանը կատարվող դաշտային աշխատանքները սերտ կապված են գարնանացանի հետ, իսկ գարնանային դաշտային աշխատանքները սերտ կապված են աշնանացանի հետ: Աշնանը պետք է հերկանել ձյունի տակ թողնելու համար և պատրաստել գարնան սերմացուն, իսկ գարնանը պետք է հողը շուռ տալ, վաղաժամ ցել պատրաստել աշնանացանի համար և պատրաստել աշնան սերմացուն: Ուստի կառավարությունը վորոշեց աշնանացանի և գարնանացանի կոնտրակտացիաները միացնել մեկ պայմանագրի մեջ:

ԿՈՆՏՐԱԿՏԱՑՐԱԾ ՑԱՆՔՍԵՐԸ ՅԵՎ ԱՆՀՍԱԿԱՆ ՑԱՆՔՍԵՐԸ

Բերքայնության բարձրացումն կախված է յերկրագործության կուլտուրական ձևերից, կանոնավոր ցանքսաշրջանից, նաև մանր տնտեսությունների միացումից: Պետական և կոոպերատիվ կազմակերպությունները ցանքսերը կոնտրակտացնելիս ոգնում են գյուղացիական տնտեսություններին՝ բերքայնության բարձրացման այս պահանջները բավարարելուն կատարելու: Բայց ցանքսերը կոնտրակտացնելու համար գյուղացիական տնտեսությունները պետք է միանան կազմեն խմբակներ կամ ցանողների ընկերություններ իրենց հողամասերը միացնելու և կոլեկտիվորեն մշակելու համար:

Բայց պատահում է, վոր բատրակները, չբավորներն ու միջակները կկամենային ցանքսերի մասին կոնտրակտ կապել, սակայն վախենում են կոլեկտիվ

կազմելուց: Չեն հավատում այն ոգուտներին, վոր կարող է նրանց տալ կոլեկտիվ ցանքսերի կոնտրակտացիան

Որինակներով ցույց տանք միացյալ կոլեկտիվ տնտեսությունների կոնտրակտացիայի ոգուտները:

Հայտնի է, վոր 1928 թվի բերքը տարբեր էր Խորհրդային Միության առանձին ռայոններում: Որինակ, հյուսիս-արևելյան շրջանում բարձր բերք կար, Կենտրոնական-սևահող շրջանում — միջակ էր, Հյուսիսային Կովկասում — միջակից ցածր էր: Վերջինք այս յերեք ռայոնները և տեսնենք ինչպես էր բերքը նրանց կոլեկտիվ դաշտերում և ինչպես էր անհատական գյուղացիական տնտեսությունների դաշտերում:

Յեկ ահա մենք տեսնում ենք, վոր հյուսիս-արևելյան շրջանում գյուղացիական անհատական տնտեսությունները միջին թվով բերք էյին ստացել ամեն մեկը մի տոննա (61 փութ 2 ֆունտ), իսկ կոլտոգներում մեկ տանը բերք ընկավ $1\frac{1}{3}$ տոննա, այսինքն 33 տոկոսով ավելի:

Կենտրոնական-սևահող շրջանում ամեն մի անհատական տնտեսությունը միջին թվով բերք էր ստացել մի տոննայից պակաս, իսկ կոլտոգներում մեկ տանը բերք ընկավ $1\frac{1}{5}$ տոննա — 20 տոկոսով ավելի:

Հյուսիսային Կովկասում ամեն մի անհատական տնտեսությունը միջին թվով բերք էր ստացել կես տոննա, իսկ կոլտոգներում մի տանը հասավ 16 տոկոսով ավել, քան անհատական տնտեսություններում:

Այսպիսով մենք տեսնում ենք, վոր միայն հյուսիս-արևելյան շրջանում, ուր յեղանակը նպաստավոր էր բերքին, կամ Կենտրոնական-սևահող շրջանում,

ուր յեղանակը նույնպես կարելի յե ասել նպատա-
վոր եր, կոլխոզների բերքը գյուղացիական անհատա-
կան տնտեսությունների բերքից բարձր յեղավ, նույն-
իսկ Հյուսիսային Կովկասում, ուր բերքը պակաս եր,
այստեղ ել բերքը կոլխոզներում ավելի ստացվեց ջան
անհատական տնտեսություններում:

Բայց կոլխոզների բերքը գյուղացիական տնտե-
սությունների բերքին գերազանցեց վոչ միայն ջա-
նակությամբ, — կոլխոզների բերքը վորակով ել բարձր
եր: Վերցնենք, որինակ, Ստորին-Վոլգայի յերկրամասի
մի ջանի իրար կից շրջանների 1928 թվի գարնանա-
ցան ցորենի բերքը կոլխոզներում և անհատական
տնտեսություններում:

Բալաշովի ոկրուզի գյուղացիական անհատական
տնտեսությունների ամենալավ տեսակները բնորոշ-
վում եյին հետևյալ նշաններով՝ մեկ լիտրի ջաշը
738 գրամ, զիբիլ ունեյին յերեք տոկոս, փոշեսուն-
կից վնասված՝ 0,04 տոկոս. իսկ Բալաշովի ոկ-
րուզի կոլխոզների նույն այդ գարնանացան ցորենի
բերքի միջակ տեսակները բնորոշվում եյին՝ մեկ լիտրի
ջաշը 754 գրամ, զիբիլ միայն $1\frac{1}{2}$ տոկոս, և փոշե-
սունկից վնասվածություն միայն 0,01 տոկոս:

Մերձվոլգյան գերմանացոց շրջանի գյուղացիական
անհատական տնտեսությունների ցորենի մի ջանի
տասնյակ նմուշներ բնորոշվում եյին՝ մեկ լիտրի ջաշը
749 գրամ, զիբիլ կես տոկոս, այնինչ այս շրջանի կոլ-
խոզների ցորենի նմուշները բնորոշվում եյին՝ լիտրի
ջաշը 765 գրամ, զիբիլ միայն յերեք ջառորդ տոկոս:

Պուգաշովսկի ոկրուզի անհատական տնտեսություն-
ների միջակ նմուշները բնորոշվում են հետևյալ կերպ՝

լիտրի ջաշը 727 և կես գրամ, զիբիլ յերկուսուկես տո-
կոս, փոշեսունկից վնասվածություն 0,08 տոկոս, այն-
ինչ կոլխոզների ցորենի բնորոշումն եր՝ 752 գրամ,
զիբիլ մեկ տոկոս, իսկ փոշեսունկից վնասվածություն
ամենևին չկար:

Հասկանալի յե, վոր կոլխոզների այս արդյունք-
ները ձեռք են բերված կանոնավոր ցանքսաշրջանի,
հողը կուլտուրական յեղանակով մշակելու և ագրո-
տեխնիկական բարելավումներ կիրառելու շնորհիվ:

Իսկ գյուղացիական միջակ ու չքավոր անհատա-
կան տնտեսություններում ցանքսերը կոնտրակտա-
ցիայի յենթարկել և բարդ ագրոտեխնիկական բարե-
լավումներ կիրառել հնարավոր ե միայն այն ժամա-
նակ, յերբ անհատական տնտեսությունները կմիաց-
վեն մի խմբակի կամ ընկերության՝ կոլեկտիվ ցանքսի
համար:

ԿՈՆՏՐԱԿՏԱՑԻԱՅԻ ՈԳՈՒՏՆԵՐԸ

Մենք տեսնում ենք, վոր ցանքսերի կոնտրակտա-
ցիան ձեռնտու յե բարտեղային, չքավոր և միջակ
տնտեսություններին:

Առաջին, վոր կոնտրակտացնող կազմակերպու-
թյուններից փողով, սերմով, պարարտանյութերով և
գյուղատնտ. ինվենտարով վարկ ստանալով, գյուղա-
ցիական սակավագոր տնտեսությունը առանց կուլակի
ոգնության զիմելու կարող ե մշակել իր ամբողջ հողը
և լիովին ոգավել իր բերքից:

Յերկրորդ. մասնելով ցանողների խմբակը կամ ըն-
կերության մեջ, այսինքն իր հողամասը միացնելով մյուս
տնտեսություններին կից հողամասերին և նրանց հետ
միասին մշակելով, գյուղացիական սակավագոր տնտե-

սությունը կոնտրակտացնող կազմակերպութիւններէ
րից կարող եւ ստանալ ժամանակավորապէս ոգովելու
համար գյուղատնտ. բարդ մեքենաներ, նաև տեսա-
կավոր սերմացու, վորը բարձր բերք եւ տալիս:

Սակայն չքավոր ու միջակ տնտեսութիւնների
կորտրակտացիայից ստացած ոգուաները սրանով չեն
սահմանափակվում: Վերցնենք թեկուզ այն հարցը,
թե կոնտրակտացրած ցանքսերի գերքի մի մասը ինչ
գնով պիտի հանձնվի կոնտրակտացնող կազմակերպու-
թիւններին:

Իբրեւնք մի որինակ. գյուղում ապրում են յերկու
գյուղացի. մեկն իր հողամասում գարնանացան եւ կա-
տարում անհատականորեն, իսկ մյուսը մտել ե ցա-
նողների միավորութեան մեջ ե գարնանացանը կա-
տարում ե մյուսների հետ միասին: Սրանք յերկուսն
ել բերքը կհավաքեն. կհաշվեն, թե ինչքան պետք ե
պահեն իրենց տնտեսութեան համար: Կվորոշեն ավել-
ցուկը ե կտանեն ծախելու կոոպերացիայի կամ հաց-
միութեան պահեստներին: Յենթադրենք թե յերկուսն
ել կբերեն միևնույն պահեստը մի-մի տոննա ցորեն:
Նրանց բերած ցորենը կչափեն լիարով, կկշռեն կշեռ-
քով ու հաշիվը կտեսնեն: Այստեղ արդեն մենք կտես-
նենք տարբերութիւնը: Անհատական գյուղացու ցո-
րենը, վոր ցանված ե յեղել առանց ազրոտեխնիկ
բարելավումներ կիրառելու, հավանական ե, վոր սեր-
մացուն ել զտած չի յեղել, մի լիտրը կկշռի, ասենք,
727,5 գրամ, ե նա՛ տվյալ պունկտում գոյութիւն ունե-
ցող հասարակ ցորենի մեկ տոննայի համար պետական
գնով կստանա 73 ո. 20 կ.: Սա այն դեպքում, յեթե
նրա ցորենը ունենա նորմալ խառնուրդ, փոշեսուսկից

(թոզից) ու ժանգից վնասված չլինի ե նրա բնորոշ-
ման չափը լինի այդ ապոնի համար սահմանած բա-
զիսից վոշ պակաս: Իսկ յեթե նրա ցորենը շատ զիբ-
լտ լինի, ե այլն, այդ դեպքում նրա գնից՝ 73 ո. 20 կո-
պեկից ռեֆակցիա (գեղջ) կարվի:

Հիմա տեսնենք ինչքան կստանա կոնտրակտանտ-
ցանողը իր մեկ տոննա ցորենի համար, վոր բերել ե
հանձնելու կոնտրակտացիայի հաշիւին: Ինչ վերաբե-
րում ե ցորենի բնույթին, զիբլոտութեան ե վորակի
մյուս նշաններին, ինչպէս տեսանք որինակներից, կոն-
տրակտանտ-ցանողի ցորենի բնույթն ել բարձր կլինի,
զիբլին ել պակաս կլինի, քան անհատական գյուղացու
ցորենինը: Յենթադրենք, վոր բնույթը բարձր ե
16,5 գրամով, այսինքն 744 գրամ ե, իսկ զիբլոտու-
թիւնը պակաս ե մեկ տոկոսով: 16,5 գրամ բարձր
բնույթի ե մեկ տոկոսով պակաս զիբլոտութեան համար
կոնտրակտանտ-ցանողն իսկույն ե յեթ գնի հավելումն
(բոնիֆիկացիա) ե ստանում՝ մեկ տոննային 2 ո. 44 կ.,
այսինքն 73 ո. 20 կոպեկի փոխարեն կոնտրակտանտ-
ցանողը մեկ տոննայի համար կստանա 75 ո. 64 կ.:
Իրանից բացի կոնտրակտանտ-ցանողը մի առավելու-
թիւն ել ունի. կոնտրակտացիայի պայմանագրով նա իր
ավելցուկը պիտի հանձնի 3 ամսվա ընթացքում՝ հաշված
բերքի հավաքելու սկզբի որից: Իսկ յեթե նա այդ
ժամկետից շուտ ե հանձնում, լրացուցիչ վճար ե
ստանում մի տոննայի համար 1 ո. 83 կ.: Այդպիսով
կոնտրակտանտ-ցանողը 73 ո. 20 կոպեկի փոխա-
րեն մի տոննայի համար կստանա 77 ո. 47 կ., վոր
անհատականորեն ցանողի ստացածից ավել ե 4 ո.
27 կոպեկով:

Թեև մեր հացամթերման գները կայուն են, այսինքն անփոփոխ են հացամթերման ամբողջ ընթացքում, սակայն հնարավոր է, վոր առանձին ամիսներում հացամթերման գները սահմանած գնից բարձր կամ ցածր լինեն ցենտներին միջանիսը չեն ուղում կոնտրակտ կնքել, վախենալով թե կարող են գնի մեջ վնասվել, յեթե առաջուց պարտավորություն հանձն առնեն իրենց ապագա բերքի մի մասը վաճառելու պետությանը:

Այս վախը փարատելու և կոնտրակտանտ-ցանողների համար ամենաբարձր և ամենաձեռնատու գները իրապես ապահովելու համար տիպային պայմանագրում նախատեսած է մի պունկտ՝

«Ընկերության (հողային համայնքի) կողմից ըստ այս պայմանագրի հանձնած հացահատիկի համար հացկոոպը պարտավորվում է վճարել նրան՝

ա) հացահատիկի հանձնելու օրվա հացամթերման կոնվենցիոն (պայմանագրային) գինը, վորը սակայն, պայմանագրին ստորագրելու օրվա գնից պակաս չպիտի լինի, բայց այդ գինը կարող է ունենալ վորակի համար սահմանած հավելում կամ գեղջ.

բ) տեսակավոր հացահատիկ հանձնելու դեպքում, յեթե մաքրությունն էլ որինակելի յե, այսինքն տիպիկության կողմից 90 տոկոսից կամ III կատեգորիայից ցածր չե — հացկոոպը վճարում է հանձնողին տե-

սակավորության համար հավելումն ըստ Ա. և տրի Ժողկոմատի սահմանած չափով»: Բացատրենք այս կետն որինակով:

Դիցուք, պայմանագիրն ստորագրելու օրը կոնվենցիոն գինը, այսինքն այն գինը, վոր վճարում են պետական և կոոպերատիվ հացամթերողները, 7 ո. 50 կ. է՝ ցորենի մեկ ցենտները: Իսկ այն ժամանակ, յերբ սկսվում է նոր բերքի հացի հանձնումն, յենթադրենք, ցորենի մեկ ցենտների կոնվենցիոն գինը 7 ո. 20 կ. է: Այս դեպքում այն գյուղացիք, վորոնք առանց կոնտրակտացիայի են հանձնում ցորենը, կստանան այդ օրը գոյություն ունեցող գնով, այսինքն մեկ ցենտներին 7 ո. 20 կ., այնինչ կոնտրակտանտ-ցանողները իրենց ցորենի համար կստանան այն գինը, վոր գոյություն ուներ պայմանագրին ստորագրելու օրը, այսինքն մեկ ցենտներին 7 ո. 50 կ.:

Իսկ յեթե պայմանագրին ստորագրելու օրը ցորենի ցենտների գինը 7 ո. 20 կ. էր, իսկ հացը հանձնելու օրը բարձրացել է մինչև՝ մեկ ցենտներն, ասենք, 7 ո. 50 կոպեկի, այս դեպքում կոնտրակտանտ-ցանողները կստանան վոչ թե այն գինը, վոր գոյություն ուներ պայմանագրին ստորագրելու օրը, այլ այն գինը, վոր գոյություն ունի հիմա, այսինքն 7 ո. 50 կ.:

Այսպիսով տեսնում ենք, վոր կոնտրակտացիան ապահովում է ամենաբարձր գինը:

Պայմանագրի՝ տեսակավորությանը վերաբերող բաժնից յերևում է, վոր կոնտրակտանտ-ցանողներին, վորոնք տեսակավոր ցանքսեր են կատարում, վերևում ցույց աված ողուտից բացի, մի ուրիշ արտոնություն էլ է տրվում. այն է՝ հացահատիկի հիմնական գնին

մի առանձին հավելում ե տրվում — ցորենի մեկ ցենտներին համար 60 կոպ., իսկ զարու մեկ ցենտների համար 30 կոպ.:

Հաշվի առնենք նաև այն, վոր միավորյալ տնտեսությունները ավելի բարձր բերք են ունենում: Յեթե տվյալ ռայոնում անհատական տնտեսության ցորենի բերքը լինի հինգվեցերորդական տոննա, իսկ ցանողների խմբակինը մեկ տոննա, ապա՝ մեկ տոննայի համար վերևում ցույց տված 7 ո. 32 կ. ընդհանուր հավելումից բացի, կոնտրակտանտ-ցանողները անհատականորեն ցանողների հետ համեմատած, իրենց ցանած ամեն մի հեկտարից կստանան լրացուցիչ $\frac{1}{6}$ տոննա, կամ 13 ո. 42 կ., վորը անհատական տնտեսությունը իհարկե չի ստանա:

Արևածաղիկը կոնտրակտացիայի յենթարկելու դեպքում, կոլխոզներին պետական գներով պետք է բաց թողնվի հանձնած ամեն մի ցենտներ արևածաղիկի սերմի համար 3 կիլո արևածաղիկի յուղ: Իսկ յեթե կոլխոզը անասունների կոնտրակտացման պայմանագիր էլ կնքած լինի, այս դեպքում յուղից բացի, կոլխոզը դարձյալ պետական գներով կստանա հանձնած ամեն մի ցենտներ արևածաղիկի սերմի համար 3 կիլո քուսպ:

ՀԱՅԻ ԱՊՐԱՆՔԱՅՆՈՒՅԱՆ ՄԵԾԱՑՈՒՄՆ

Մեզ պետք են տրակտորներ և գյուղատնտ. այլ բարդ գործիքներ ու մեքենաներ, նույնպես և արդյունաբերական ապրանքներ. բայց մենք մեր յերկրում այդ բոլորը զեռ բավարար չափով չենք արտադրում, վոր կարողանայինք բավարարել մեր ամբողջ պահանջը: Ուստի ստիպված ենք պակասորդ

մեքենաները բերել տալ արտասահմանից: Բայց մեր ներմուծման (իմպորտի) չափերն ամբողջովին կախված են արտածման (եկսպորտի) չափերից, նրանից, թե վորքան ենք արտահանել ու ծախել արտասահմանում գյուղատնտ. և այլ մթերքներ, վորոնցից մեր յերկիրը ավելցուկ ունի: Սակայն մյուս կողմից, ներմուծման հաջողությունն ու ոգտավետությունը կախված չէ միայն՝ ԽՍՀՄ-ից արտասահման արտածվող նյութերի քանակությունից: Հաջողությունը կախված է մեր արտածման ժամկետներից և արտահանվող մթերքների հատկությունից:

Մեզ մոտ, ԽՍՀՄ մեջ, գոյություն ունեն հացամթերման պետական կայուն գներ, վորոնք հացամթերումների գրեթե ամբողջ ընթացքում մնում են նույնը՝ առանց բարձրանալու կամ իջնելու, վորպեսզի կուլակներն ավելի չոգտվին, քան չքավորներն ու միջակները: Իսկ արտասահմանում, բուրժուական յերկրներում հացի գները հաստատուն և միատեսակ չեն: Նրանց բիրժաներում հացի գները վեր ու վար են թռչկոտում: Այնտեղ գինը կախում ունի ժամկետից և այն հանգամանքից, թե տարբեր յերկրներ ինչ չափով են հաց առաջարկում:

Մեզ համար, մեր հացի ավելցուկը արտասահմանում ծախելու ամենաձեռնաու ժամանակը մեր հացամթերման առաջին ամիսներն են: Այդ ժամանակ Ամերիկան ու Կանադան, վորոնց բերքը շատ ավելի ուշ է հասնում, քան ԽՍՀՄ-յան բերքը, զեռևս հանգես յեկած չեն լինում վորպես հաց վաճառողներ: Ուստի այդ միջոցին արտասահմանում մենք կարող ենք ավելի ձեռնաու գներով ծախել հացը, և ձեռնաու պայման-

ներով և ավելի հաջող գնել ու ներմուծել մեր յերկիրը մեզ անհրաժեշտ գյուղատնտեսական մեքենաներ:

Հետևաբար կոնտրակտանտ-ցանողների պարտավորութունը — բերքահավաքի սկզբից հաշված առաջին 3 ամսվա ընթացքում հացը կոնտրակտացնող կազմակերպութուններին հանձնելը — ոգտակար է ամբողջ յերկրին, և առաջին հերթին՝ գյուղի բատրակային, չքավոր ու միջակ տնտեսութուններին:

Նմանապես այն պահանջը, վոր արվում է կոնտրակտանտ-ցանողներին՝ ցանվող արտերում ագրոնոմիական բարելավումներ կատարելու մասին, բացի բոնիֆիկացիայից (պրեմիայից), վոր ստանում են կոնտրակտանտ-ցանողները, շահավետ է նաև նրանով, վոր ԽՍՀՄ բարձր վորակի հացը արտասահմանում ծախվելիս նույնպես ստանում է բոնիֆիկացիա, այսինքն ավելի ձեռնտու գին:

Մեր յերկրում — մենք ունինք հսկայական ալյուրադաց տնտեսութուն, ահագին քանակությամբ ձիթհաններ և այլ ֆաբրիկներ ու գործարաններ, վորոնք մշակույթի յեն յենթարկում գյուղատնտ. հումույթը: Գյուղատնտ. հումույթից վերամշակվող մթերքներից մեծ մասը դարձյալ գյուղացիութունն է սպառում:

Իսկ վորպեսզի չքավորներն ու միջակները ժամանակին բավարար քանակությամբ ու եժան գներով ստանան այդ ապրանքները, անհրաժեշտ է վերամշակող ֆաբրիկներն ու զավոդները ժամանակին և լիովին ապահովել գյուղատնտեսական հումույթով: Հումույթի ստացման մեջ տեղի ունեցող ընդմիջումները թանկացնում են ապրանքների արժեքը. և զրանից առաջին

հերթին տուժում է այդ ապրանքների գլխավոր սպառողը — գյուղացին:

Բացի դրանից, մենք գիտենք, վոր քաղաքների հացահայթայթման ընդմիջումներից ոգտվում են մասնավոր հացավաճառները, սպեկուլյանտները: Մրանք ոգտվում են հացի պակասությունից, բարձրացնում են հացի գները, սրանից ել բարձրանում են մյուս ապրանքների գները, և կյանքը թանկանում է:

Մենք տեսնում ենք, ինչպես սերտ հյուսված են քաղաքի և գյուղի շահերը, և թե ինչպես՝ ամբողջ յերկրի տնտեսության համար կարևոր ու անհրաժեշտ է, վոր գյուղացիական տնտեսութունների հացի ավելցուկները պետական և կոոպերատիվ կազմակերպութունները կարողանան ժամանակին և լիովին վաճառել:

Հիմա միանգամայն պարզ ու հասկանալի յե, թե ինչու պետությունը կոնտրակտացնող կազմակերպությունների միջոցով կոնտրակտանտ-ցանողներից պահանջում է՝ իրենց հացի ապրանքային ավելցուկները հանձնել հացամթերման առաջին ամիսներին: Այս պահանջի կատարումն կոնտրակտանտ-ցանողներին նույնպես ձեռնտու յե:

ԿՈՆՏՐԱԿՏԱՑԻԱՆ ԶԱՐԳԱՑՆՈՒՄ Ե ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ

ԿՈՒՆՏՈՒՐԱՆԵՐԻ ՑԱՆՔՍԵՐԸ

Բացի այն ոգուտներից, վոր ստանում են միջակ ու չքավոր տնտեսությունները իրենց ցանքսերը կոնտրակտացնելուց, կոնտրակտացիան ոգնում է, վոր ցանվեն հատկապես այն կուլտուրաները, վորոնք տվյալ ռայոններում ձեռնտու և ոգտակար են:

Որինակ, 1924 թ. յերաշտից Ուկրայինայի տափաստանային մասում, ինչպես հայտնի յե, խիստ մեծ

տրակտացիայի միջոցով եր, վոր հաջողվեց անցկացնել վուշի, կանեփի նույնպես և ճակնդեղի մասսայական և հակայական տարածութեամբ ցանքսեր, վորոնք ազահովում են այդ ֆարբիկների ու գավոդների հումութի գրեթե ամբողջ պահանջը:

Կամ վերցնենք, որինակ, յերկրի, մասնավորապես Ուկրայինայի, անտառատափաստանային մասերը: Չնայած սեղական հողի բացառիկ արգավանդութեան, գյուղացիք այստեղ մուրացկանի պես եյին ապրում, վորովհետև հողից անկանոն եյին ոգտվում՝ ցանում եյին մի շերտ հաճար, մի շերտ վարսակ և մի շերտ գրեչիխա: Անտառատափաստանի սակավահողութեան պատճառով, այս շերտերից ստացվող բերքն ել հազիվ եր բավարարում անտեսութեան սեփական կարիքները. շատերը ստիպված եյին դեռ մի մասն ել գնել: Այնինչ կանոնավոր ցանքսաշրջանի դեպքում այս անտեսութեանները զուտ-սպառողականից կարող եյին դառնալ ապրանքային, այսինքն այնպիսի անտեսութեաններ, վորոնք ավելցուկ ունին վաճառելու համար:

Այս ուստի մեքենատրակտորային կայանը մի քանի գյուղերի հետ կոնտրակտացման պայման եր կնքել և այդ ուստի հողաշինարարութեանը անցկացնելիս ցանքսաշրջանի և շ մտցրեց սեխնիկական և լոբիատեսակ կուլտուրաները՝ բոլորովին դուրս մղելով հաճարը: Գյուղացիների սեփական կարիքները բավարարելու համար մեքենատրակտորային կայանը մյուս ուստիներից եր հաճախ բերել տալիս այս կոնտրակտացրած գյուղերը: Միևնույն ժամանակ գյուղացիք իրենց հերթին մեքենատրակտորային կայանին եյին հանձնում սեխնիկական ու լոբիատեսակ կուլտուրաների ամբողջ

բերքը: Յերբ գյուղացիական միացյալ անտեսութեանները առաջին բերքից հետո հաշվեցին արդյունքները, դուրս յեկավ, վոր ցանքսի ամեն մի հեկտարին մաքուր յեկամուտ եր ստացվում 65 ուրլուց ավելի, այն ինչ մինչև կոնտրակտացիան չքավոր ու միջակ անտեսութեանները պարտքի ձեռքին չեյին կարողանում աչք բանալ:

Յերկրի համար արժեքավոր և շատ հարկավոր դաշտային կուլտուրաները — բրինձը, լոբիատեսակները (լոբին, սիսեռը, վոսպը, սոյան) — մեզ մոտ գրեթե չեն արտադրվում, չնայած վոր ԽՍՀՄ-յան ուստիների մեծամասնութեան հողի և յեղանակի պայմանները թույլ են տալիս դարգացնել այս կուլտուրաների ցանքսերը: Պապերից ժառանգած սովորութեանը, տվյալ ուստիի համար նոր կուլտուրաների սերմեր ստանալու դժվարութեանները, վախը հետևանքի համար — թույլ չեյին տալիս առանձին, նույնիսկ առաջավոր անտեսութեաններին ձևափոխութեան յենթարկել իրենց ցանքսաշրջանը, քանի դեռ չեր սկսվել ցանքսերի կոնտրակտացիան: Իսկ այժմ գյուղական այն դաշտերում, ուր անհիշատակ ժամանակներից սկսած ցանվում եյին միայն հանրածանոթ կուլտուրաներ, — կարելի յե տեսնել հողային հակայական մասսիվներ, վորոնք ցանված են միայն լոբիատեսակ, կամ սոյայով, կամ բրնձով, բամբակով և այլն: Այս բոլորը մենք այժմ ունինք՝ ցանքսերի կոնտրակտացիայի շնորհիվ:

ԿՈՆՏՐԱԿՏԱՑԻԱՅԻ ՅԵՆՔԱՐԿԵԼ ԲՈԼՈՐ ԲԱՏՐԱԿՆԵՐԻ,
ՉՔԱՎՈՐՆԵՐԻ ՈՒ ՄԻՋԱԿՆԵՐԻ ՑԱՆՔՍԵՐԸ

Շատ ուստիներում, ուր բատրակների, չքավորների ու միջակների անտեսութեանները իրենց ցանքսերի

կոնտրակտացման պայմանագիր ելին կնքել, տեղական գյուղատնտ. վարկային ընկերությունների կամ տեղական գյուղական ակտիվի անգործնեյության շնորհիվ կոնտրակտացիան թույլ եր անցնում: Սակավագոր, չքավոր տնտեսությունները իրենց անհրաժեշտ ոգնությունը չեյին ստանում և նշած հողի տարածությունը լիովին չեր ցանվում: Որինակ Վերին Պալտավկայի գյուղացիք հաղորդում են՝

«Միայն ապրիլի 12-ից՝ վարկ տվող հիմնարկությունը (կրեդիտկա) առանց շտապելու սկսեց որդանիզացիոն և բացատրողական աշխատանք և կնքեց առաջին պայմանագիրը՝ 1929 թվի գարնանացանքսը կոնտրակտացիայի յենթարկելու մասին: Կոնտրակտացիան անցկացնելու համար լիազորված եր տեղական կուսբջիջի քարտուղարը: Բայց բջիջը կոնտրակտացիային հարկավոր չափով ուշադրություն չդարձրեց, չոգնեց բացատրական աշխատանքը ծավալելուն: Պլանը կատարվեց միայն 50 տոկոսով. կոլեկտիվ մասսայական կոնտրակտացիան մոռացված ե: Վարկ տվող հիմնարկությունը չմասնակցեց վոչ իր ուսյոնի սերմացուի հաշվառման, վոչ ել տեղական սերմֆոնդի կազմակերպման:

Նկատված են նաև այսպիսի դեպքեր, յերբ կոպերացիան կոնտրակտացիայի ամբողջ աշխատանքը վերցրել ե իր ուսերի վրա: Տեղական կուսակցական կազմակերպությունները կանգնած են յեղել այս գործից մի կողմ: Գյուղի չքավոր-միջակ մասի ակտիվությունը ծավալված չի յեղել կոնտրակտացիայի շուրջը: Գյուղխորհուրդները մատնված են յեղել անգործության. վոչ միայն վոչ մի մասնակցություն

չեն ունեցել պայմանագիր կնքելում, այլև չեն հետևել իրենց վրա վերցրած պարտավորությունների կատարելուն, մասնավորապես ագրոմինիմումը անցկացնելու գործում: Կոնտրակտացիայի արտադրական կողմը նսեմանում եր, և կնքվող պայմանագրերը դառնում եյին մի պայմանագիր, վոր վոչնչով չեր տարբերվում սովորական առ ու ծախսի գործարքից:

Դեպքեր են յեղել, յերբ կոպերացիան կոնտրակտանտ-ցանողներին կոնտրակտացիայով նախատեսած ագրոնոմիական ու տեխնիկական աջակցությունը ցույց չի տվել: Նման դեպքերում ագրոմինիմումի գյուղացիական դաշտերում կատարված չլինելու մեղքը կոպերացիայինն ե: Բայց պատահել ե և այնպես, վոր ցանողները բավարար չափով աջակցություն ստացել են, բայց ագրոմինիմումը, չնայած դրան, չեն կատարել: Հետևանքը յեղել ե այն, վոր ագրոմինիմումը — ցանքսերի բերքայնությունը բարձրացնելու այդ կարող զենքը — մնացել ե վորպես վոչ մի նշանակութուն չունեցող թղթի կտոր:

Որինակ, Սիբիրում, Կենտրոնական-սևահող շրջանում և Կազակստանում նկատված են դեպքեր, յերբ ցանքսերը կոնտրակտացված են յեղել, կնքած պայմանագրերով ավանսներ են տված յեղել այնպիսի անձանց, վորոնք վոչ մի առնչություն չունեն գյուղատնտեսության հետ, այսինքն վորոնք ցանքս չեն ունեցել և պարզապես հանդիսացել են սպեկուլյանտներ: Առանձին տեղերում միևնույն հողամասը 3—4 անգամ կոնտրակտացիայի յե յենթարկված յեղել: Սա առաջացել ե մա-

սամբ կոնտրակտացնող որգանիզացիաների անկաղմա-
կերպությունից, մասամբ ել կոնտրակտանտ-ցանող-
ների աշխարհ անբարեխղճությունից:

Կենտրոնական-սևահող շրջանի Ստարո-Ոսկուսկու-
մի գյուղում վարկային ընկերության մոտ հավաքված
են յեղել իրենց աշնանային ցանքսերը 1928 թվին
կոնտրակտացրած տեղական գյուղացիք, վորպեսզի
ստանան կոնտրակտացիոն գրքույկներ և ավանաներ:
Գյուղով անցնելիս են յեղել հարևան ռայոնի յերկու
գյուղացիներ:

— Ի՞նչ գործով եք հաքաքված. սերմացու յեն
բաժանում:

— Վոչ, սերմացու չի, կոնտրակտացման գրքույկ-
ներ ենք ստանում, իսկ ով չքավոր է, նա, կնշանակի,
մեկ հեկտարին 7 ռուբլի ել ավանս է ստանում:

— Իսկ յես կարծեցի—սերմացու յե: Ի՞նչ կասես,
Պետրո, մենք ել չկանգնենք, մեր բաժինն ստանանք:

— Ինչ կլինի, կանգնենք, շտապելու բան չկա,
յերեկոյան դեմ կհասնենք:

Հերթը հասավ սրանց.

— Ազգանուն, անուն, հայրանունդ:

— Յեվստիգնեև, Պյոտր Պետրովիչ:

— Ինչքան էս ցանում:

— Յերեք ու կես հեկտար հաճար:

— Վոր խմբիցն էս:

— Չքավոր, ուժապակաս, կնշանակի կարիքավոր:

Յեվ գյուրահավատ վարկային ընկերությունը տվեց
նրան գրքույկ և դրամ՝ 24 ռ. 50 կոպ.: Նույնը
կրկնվեց և նրա ընկերոջ հետ:

Յերբ սկսվեցին՝ հացամթերումները, վարկային
ընկերությունն սկսեց փնտրել Յեվստիգնեևին ու նրա
ընկերոջը, նրանց հետքն ել չերևաց:

Բայց չի՞ վոր, յերբ նրանք գրքույկ ու փող ելին
ստանում, վոչ վոք վարկային ընկերության ներկայա-
ցուցչին չասաց, վոր այդ յերկուսը—տեղացի չեն,
այլ պարզապես ժուլիկներ են, վոր ոգտվում են տե-
ղական կոոպերատիվ աշխատողների դյուրահավատու-
թյունից և հիմարությունից:

Անցյալ կոնտրակտացիաների մեծ թերությունն
այն էր, վոր դեռևս կարգի չեր դրված կոնտրակ-
տանտ-ցանողներին գրքույկներ սալու գործը: Կոո-
պերացիան այդ գրքույկների տալը ուշացնում էր, և
հաճախ էր պատահում, վոր կոնտրակտանտները գրք-
քույկն ստանում էլին այն ժամանակ, յերբ արդեն
հացի հարկավոր քանակության մեծ մասն արդեն
բերած էլին լինում հանձնելու: Հանձնած հացը գրք-
քույկում չեր նշանակվում, հանձնողները ըստ կոնտ-
րակտացիայի վերավճար չեյին ստանում, իսկ ստա-
ցած ավանաներն ել չեյին գանձվում:

Այս խառնաշփոթը բավական չեր. կոնտրակ-
տանտներն ստիպված էլին վաղել կամ գյուղից գյուղ
գնալ գանազան վկայականներ ձեռք բերելու համար,
վորպեսզի նրանց գրքույկում նշանակելին հանձնած
հացի քանակը: Դեպքեր ել են յեղել, վոր կոնտրակ-
տանտ-ցանողը, ժամանակին գրքույկը չստանալով,
ճիշտը չգիտեր, թե ինքը վորքան հաց պիտի տա պե-
տությանը, իսկ յերբ գրքույկը գալիս էր իր ցեռքը,
նոր միայն պարզվում էր վոր այդ գյուղացին իր
հացի մի մասն արդեն ծախել է: Սառնափնթորու-

Թյունն առաջանում էր նաև նրանից, վոր հաճախ ամբողջ հացահատիկային ընկերությանը կամ հողային համայնքին միայն մի գրքույկ էր արվում: Այդպիսի դեպքերում համայնքի (ընկերության) առանձին անդամների մեջ ծագում էին անվերջ վեճեր այն մասին, թե ամեն մի առանձին տնտեսություն վորքան հաց պիտի հանձնի:

Նման յերևույթների դեմ պետք է անխնա կռվել, ընդհանուր ուժերով արմատախիլ անել և ուղղել: Կոնտրակտացիան հանդիսանում է պետական մի մեծ գործ, վորի հաջողությունը կախված է գյուղական հասարակայնության ակտիվությունից և բատրակային, չքավոր ու միջակ լայն մասսաների ակտիվությունից. յերկու իրար հետ պայմանավորվող կողմերի դեպի պայմանագիրն ունեցած բարեխղճությունից, մանավանդ իրենց վրա վերցրած պարտավորությունների նկատմամբ:

* * *

Կուլակները, տեսնելով վոր կոնտրակտացիան լուրջ աջակցություն է ցույց տալիս չքավոր տնտեսություններին, ամեն կերպ աշխատում են քանդել ցանքսերի կոնտրակտացիան ու կոլեկտիվացումն, վորպեսզի չքավորությունը դուրս չգա նրանց վաշխառուական կեղեքումից: Կուլակները գործի յեն գցում իրենց սիրած բոլոր միջոցները՝ սպառնալիք, կաշառք, զրբպարտություն, խամցնել և այլն: Կուլակները վախեցնում են — «Մորհրդային իշխանությունը, կոնտրակտացիայով կպարզի, թե քանի հեկտար ունես ցանած. դե սպա՞ մի, բեր այստեղ ջո բերքը»:

Բայց կոլխոզների, ընկերությունների և հողային համայնքների կոնտրակտացիայի վերաբերմամբ կա-

տարած հարյուր հազարավոր վորոշումները վկայում են այն մասին, թե կուլակության սողոսկումները, նրանց ագիտացիան, վորի նպատակն է ցանքսերի կոնտրակտացիայի, հետևապես և կոլեկտիվացման քանդելը, — վճռական հակահարված են ստանում բատրակների, չքավորների ու միջակների կողմից:

Կոնտրակտացիան պետք է ընդգրկի բատրակ, չքավոր ու միջակ տնտեսությունները բոլոր ցանքսերը: Սա մեծ և դժվար աշխատանք է պահանջում: Պետք է ժամանակին մշակել ամեն ուսյոնի, ամեն կոլխոզի և հողային համայնքի պլանները, ժամանակին պատրաստել պայմանագրերը, ընտրել լիազորներ, լցնել ու բաժանել կոնտրակտացիոն գրքույկները, ժամանակին պատրաստել սերմացուն, գյուղատնտեսական ինվենտարը և կոլխոզի, ընկերության կամ հողային համայնքի առանձին անդամների մեջ բաշխել աշխատանքային պարտավորությունները: Առանց նախնական, իր ժամանակին կատարված և մանրակրկիտ պատրաստման՝ կամպանիան հաջողություն չի կարող ունենալ: Ուստի գյուղական բատրակ-չքավոր ու միջակ կուսակցական ու անկուսակցական ակտիվը, սոցալմարդ թե կին, տեղական կոոպերատիվ և պետական աշխատավորների հետ միասին պետք է ամեն ճիգ, ամեն աշխատանք գործ դնեն, վորպեսզի կարողանան կոնտրակտացիայի մեծ և կարևոր աշխատանքը գլուխ բերել:

Առանձին գգոնություն պետք է ունենալ կուլակների գործնեյության նկատմամբ: Պտեք է միշտ հիշել, վոր կուլակությունը ամեն միջոց պետք է ձեռք առնի, միայն թե քանդի կոնտրակտացիան: Այդ

պատճառով բարահիությունը, միջակները հետ, չքա-
վորությունը, սերտ դաշնակցած պետք է ամենավճռա-
կան ու ամենաանխնա կռիվ մղեն կուլակների դեմ:

Միայն այս պայմանով կարող է հաջող լուծումն
ստանալ գյուղատնտեսության սոցիալիստական վերա-
կառուցման խնդիրը, վոր դրած են կոմունիստական
կուսակցությունը և խորհրդային իշխանությունը:

ՄԵՏՐԱԿԱՆ ՉԱՓԵՐԻ ԱՂՅՈՒՍԱԿ

ՅԵՐԿԱՐՈՒԹՅԱՆ ՉԱՓԵՐԸ

- 1 կիլոմետրը (կլմ) կազմում է 1.000 մետր*^{*}
- 1 մետրը (մ) » 100 սանտիմետր
- 1 սանտիմետրը (սմ) » 10 միլիմետր (մմ)

ԾԱՆՐՈՒԹՅԱՆ ՉԱՓԵՐԸ

- 1 տոննան (տ) կազմում է 10 ցենտներ կամ 1.000 կիլոգրամ
- 1 ցենտները (ց) » 100 կիլոգրամ
- 1 կիլոգրամը (կգ) » 1.000 գրամ (գր.)

ՄԱԿԵՐԵՎՈՒՅԹԻ ՉԱՓԵՐԸ

- Մեկ հեկտարը (հեկտ. — ուսերեն գրում են ha)
= 10.000 քառակուսի մետրի

ՀԵՂՈՒԿ ԽՈՐՄԻՆՆԵՐԻ ՉԱՓԵՐԸ

- 1 հեկտոլիտրը (հկտլ) = 100 լիտրի (լ)

ՄԵՏՐԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՉԱՓԵՐԻ ՓՈՆԱԳՐՈՒՄՆ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՉԱՓԵՐԻ

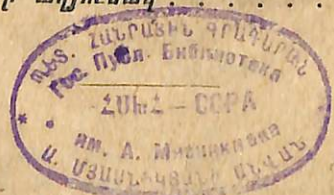
- 1 կիլոմետրը 30 սաթենով պակաս է 1 վերստից
(= 470 սաթենի). 16 կիլոմետրը = 15 վերստի
- 1 մետրը կազմում է 22,5 վերշոկ
- 1 տոննան » 61 փունթ, 2 ֆունտ
- 1 կիլոգրամը » 2,4 ֆունտ (1 ֆունտը = 400 գր.)
- 1 հեկտարը » 0,9 գեսյատին կամ 2.200 քառ. սաթ.
- 1 հեկտոլիտրը » 160 շիշ
- 1 լիտրը » 1,6 շիշ

* Փակագծերում ( ) ցույց են տված մետրական չափերի կրճատ
նշանակումները, ինչպես սովորաբար ասված են լինում գրքերում:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ինչ է կոնտրակտացիան	3
Ինչպիսի ցանքսերն են կոնտրակտացիայի յենթարկվում	4
Կոնտրակտացիան կապիտալիստական յերկրներում և կոնտրակտացիան մեղնում	8
Կոոպերացիայի պարտավորությունները	10
Մեքենա-տրակտորային և ձիա-մեքենային կայաններ .	15
Սերմացուի, ինվենտարի և պարարտանյութերի նախա- պատրաստումն	21
Քաղաքի բանվորների ոգնությունը	23
Կոլխոզների և միավորությունների պարտավորություն- ներն ըստ պայմանագրի	24
Հողային համայնքների և հացահատիկային ընկերու- թյունների պարտավորությունները	33
Կոնտրակտացիայի յենթարկված ցանքսերն	40
Կոնտրակտացիայի ոգուտները	43
Հացի ապրանքայնության մեծացումն	48
Կոնտրակտացիան զարգացնում է անհրաժեշտ կուլտու- րաների ցանքսերը	51
Կոնտրակտացիայի յենթարկել ըլլող բատրակների, չքավորների և միջակների ցանքսերը	55
Մետրական չափերի աղյուսակ	62

15 407.

С. Х.

50252

З. ЗИНОВЬЕВ

Какие выгоды дает кон-
трактация посевов

(Пер. с русск.)

На армянском языке

ЦЕНТРАЛЬНОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО НАРОДОВ С С С Р
Москва, центр, Никольская, 10.

« Ազգային գրադարան

NL0238262

21.947